

ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 40 - ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2012

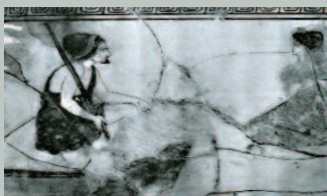
ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
τακ. γραμμή
ΠΕΙΡΑΙΑ
Αριθμός Δελτος
1483

Επιστροφές Αλκιβιάδου 229
185 36 Πειραιάς

σελ. 5

σελ. 8

σελ. 12

σελ. 22

- 3 Επαναπροσδιορισμός της σχέσης των Μουσείων με το κοινό
Της Σύνταξης
- 4 Ο νόμος για τη χορηγία λειτουργεί αποτρεπτικά στους υποψήφιους χορηγούς
Του Προέδρου Γιάννη Πολυχρονόπουλου
- 5 **Αρχιτεκτονικά**
Βιοκλιματική Αρχιτεκτονική και Ενεργειακός Σχεδιασμός Κτηρίων
Του Γιώργου Γάρδα, Αρχιτέκτονα Μηχανικού - Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.
- 8 **Αρχαιολογικά**
Ο Αρχαίος άνθρωπος μπροστά στο θάνατο
Του Γιώργου Σταϊνχάουερ, Αρχαιολόγου - τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων
- 12 **Πειραϊκές προσωπικότητες**
Αλέξανδρος Μελετόπουλος
Του Μιχάλη Βλάχου, Δικηγόρου ε.τ.
- 14 **Αρχαιολογικό Πανόραμα από την Ελλάδα και τον Κόσμο**
Επιμέλεια, Κωστή Μανωλάκη
- 16 **Ματιές στην Πειραϊκή Ιστορία**
Μέτρα για την καθαριότητα και τις επιδημίες στον Πειραιά του 1930
Του Δημήτρη Κρασονικολάκη
- 18 **Χθες και σήμερα**
Το Φάληρο μπαίνει στη μηχανή του χρόνου
Της Έφης Φαλίδας, Αναδημοσίευση από την εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ»
- 20 **Βιβλιοπαρουσίαση, Επιμέλεια Γεράσιμος - Νικόλαος Μπουγάς**
- 22 **Πειραϊκά και άλλα**
Σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα σε Ζέα και Μικρολίμανο
- 24 **Εν τέλει... Σχολιογραφικά**

“ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου “ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ & ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ”
Αλκιβιάδου 229, 185 36 Πειραιάς • Τηλ.: 210-42.88.018 - Τηλ. & Φαξ 210-42.88.017

• ΚΩΔ. ΕΝΤΥΠΟΥ 035702 • Τεύχος 40 - Ιούλιος - Αύγουστος - Σεπτέμβριος 2012

ΕΚΔΟΤΗΣ:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
Δερβενακίων 24, 185 45 Πειραιάς,
Τηλ. 210-4060000

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ:

ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
Μουσών 66, 185 34 Πειραιάς
Τηλ.: 210-4130939

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΑΡΔΑ
ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
ΓΕΡ.-ΝΙΚ. ΜΠΟΥΓΑΣ

Το περιοδικό κυκλοφορεί εκτός εμπορίου.
Διανέμεται δωρεάν.

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν υποχρεωτικά τις
απόψεις του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου.

ΑΤΕΛΙΕ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΓΕΩΡΓΙΑ & ΜΑΡΙΑ - ΕΛΕΝΗ ΜΟΥΡΟΥΣΙΑ Ο.Ε.
Κολλοκοτρώνη 144, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ.: 210-41 82 591, 210-4537521, Φαξ: 210-45 32 911

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ “ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

- Δημαρχείο Πειραιά: Πλ. Κοραή 1
- Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά: Χαρ. Τρικούπη 31

Βιβλιοπωλεία:

- ΑΙΓΗΣ: Βασ. Γεωργίου Α΄ 11, Πειραιάς
- ΝΕΟΣ ΚΥΚΛΟΣ: Καραοδή & Δημητρίου 43, Πειραιάς
- Τσαμντάκης: Καραοδή και Δημητρίου 32, Πειραιάς
- PASSPORT: Καραϊσκού 119, Πειραιάς

Επαναπροσδιορισμός της σχέσης των Μουσείων με το κοινό

Στην εποχή της βαθιάς κρίσης, αυξάνουν οι προβληματισμοί και οι συζητήσεις για το μέλλον των Μουσείων. Οι περικοπές στις δημόσιες δαπάνες και η έλλειψη χορηγών δημιουργεί ένα ασφυκτικό κλίμα.

Παρ' όλα αυτά, ο πολύπλευρος ρόλος των Μουσείων, - πολιτιστικός, γνωστικός, παιδαγωγικός - δεν στηρίζεται μόνο, ή καλύτερα δεν είναι μόνο συνάρτηση της οικονομικής τους επάρκειας.

Η προσέλκυση του κοινού και η διεύρυνσή του σε ειδικότερες κατηγορίες είναι πάντα ένα ζητούμενο για τα Μουσεία.

Τα Μουσεία μπορεί και πρέπει να επαναπροσδιορίσουν τις σχέσεις τους με το κοινό, χρησιμοποιώντας, όλο και περισσότερο, νέους τρόπους προσέλκυσης.

Η αντίληψη ότι το Μουσείο είναι ένα κτήριο που περιέχει εκθέματα και περιμένει απλώς τους επισκέπτες του, βασιζόμενο στην «διασημότητα» των εκθεμάτων, έχει παρέλθει προ πολλού.

Το Μουσείο για να παίξει το ρόλο του, πρέπει να είναι ένας ζωντανός οργανισμός.

Γι' αυτό, οι Μουσειακοί χώροι, πρέπει να περιλαμβάνουν παραστάσεις, αφηγήσεις, μουσικές εκδηλώσεις, διαλέξεις, αλλά και παιδικό παιχνίδι ως ξενάγηση.

Ο επισκέπτης πλέον είναι περισσότερο απαιτητικός, θέλει μια ολιστική εικόνα που μόνο οι νέες τεχνολογίες μπορούν να προσφέρουν.

Χωρίς να υποκαθιστά η νέα τεχνολογία, π.χ. μια ψηφιακή απεικόνιση του αρχαίου Πειραιά, την ζωντανή πραγματικότητα των αρχαίων καταλοίπων και των ευρημάτων, εν τούτοις βοηθάει να έχει ο επισκέπτης μια ολοκληρωμένη εικόνα για το ιστορικό γίνεσθαι της αρχαιότητας.

Η εκπόνηση των προγραμμάτων του κάθε Μουσείου, πρέπει να στοχεύει σε ειδικές κατηγορίες: π.χ. παιδιά, φοιτητές, ξένοι κ.α.

Πολύ επιτυχημένο π.χ. είναι το πρόγραμμα για μικρά παιδιά που εφαρμόζει το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, όπου με τη μορφή παραμυθιού και τη σύνθεση των εκθεμάτων, ταξιδεύει τα παιδιά στον κόσμο της Αρχαίας Ελλάδας. Είναι στην ουσία μια διαφορετική ξενάγηση που προσιδιάζει «στον κόσμο» του παιδιού.

Πέρα από τα εκθέματα και τη διοργάνωση εκδηλώσεων το κάθε Μουσείο πρέπει να λειτουργεί με αυτοτελή τρόπο, να είναι ευέλικτο ώστε να μπορεί να παράγει μόνο του οπτικοακουστικό υλικό και να ανοίγει τους δικούς του δρόμους αμφίδρομης επικοινωνίας με το κοινό.

Η σχέση αυτή μπορεί να είναι διαρκής και ζωντανή. Π.χ. οι ίδιοι οι επισκέπτες ενός Μουσείου, μπορούν να δημιουργήσουν τη δική τους ιστορία, τη δική της ψηφιακή αφήγηση για τα εκθέματα που είδαν και να την αναρτήσουν στο Διαδίκτυο.

Ο σχολιασμός, η τοποθέτηση του επισκέπτη, η διατύπωση απόψεων τον καθιστά ενεργό παράγοντα και φίλο της προσπάθειας αναβάθμισής τους.

Η χρήση του Διαδικτύου, μέσα στο Μουσείο, για την άντληση πρόσθετων πληροφοριών θα διευκολύνει τον επισκέπτη, ώστε να έχει αποκομίσει περισσότερες γνώσεις.

Είναι ένας συνδυασμός αισθητηριακής εμπειρίας και διείσδυσης στην ιστορία του κάθε αντικειμένου. Στόχος, στο τέλος πρέπει να είναι η ολοένα και μεγαλύτερη διεύρυνση της προσέλκυσης επισκεπτών και βέβαια η αναβάθμιση της ουσιαστικής λειτουργίας και ενίσχυσης του ρόλου των Μουσείων.

Της Σύνταξης

Ο νόμος για τη χορηγία λειτουργεί αποτρεπτικά στους υποψήφιους χορηγούς

του ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Προέδρου του Συλλόγου

"Οι Φίλοι Αρχαιολογικού Μουσείου,
Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων Πειραιά"

Εχουμε ασχοληθεί ξανά με το σπουδαίο και πανάρχαιο θεσμό της χορηγίας.

Αυτή τη φορά επανερχόμαστε για να θέσουμε ορισμένα ζητήματα που εμποδίζουν την ανάπτυξή του. Η βαθιά κρίση που διέρχεται η χώρα «βγάζει στον αφρό» θέματα που χρειάζονται επανακαθορισμό και αναθεώρηση. Κατ' αρχήν ο πολιτισμός είναι δυστυχώς το πρώτο θύμα της κρίσης. Σήμερα όλο και πιο πολύ σπανίζουν οι περιπτώσεις ανθρώπων που είναι διατεθειμένοι να επιχορηγήσουν πολιτιστικές εκδηλώσεις, αρχαιολογικές ανασκαφές, συντήρηση και αναστήλωση μνημείων, ή να συμβάλλουν γενικότερα σε έργα πολιτισμού.

Κι αυτό δεν οφείλεται μόνο στην κρίση, αν και αποτελεί την πρώτη αιτία. Είναι και ο ίδιος ο νόμος 325/2007 για την πολιτιστική χορηγία και οι διαδικασίες που τον συνοδεύουν από το Υπουργείο Πολιτισμού, που λειτουργεί αποτρεπτικά. Μεγάλοι χορηγοί του πρόσφατου παρελθόντος όπως μεγάλες εταιρείες και τράπεζες διέρχονται τη δική τους κρίση και έχουν στην ουσία αποσυρθεί και εμφανίζονται απρόθυμοι να συμβάλλουν στον πολιτισμό.

Οι φοροαπαλλαγές που ίσχυαν για τους χορηγούς καταργήθηκαν προ πολλού. Στο Υπουργείο Πολιτισμού υπάρχει ένα Γραφείο Χορηγιών το οποίο όμως έτσι όπως είναι δομημένο και με τον τρόπο που ο νόμος του δίνει το δικαίωμα να λειτουργεί, δημιουργεί γραφειοκρατικά αντικίνητρα στους χορηγούς.

Ας δούμε τα βήματα που χρειάζονται μέχρι μια χορηγία να φθάσει στην ολοκλήρωσή της.

1. Γίνεται αίτηση του χορηγού στο Γραφείο χορηγιών συνοδευόμενη από το σχετικό φάκελλο.
2. Το Γραφείο εξετάζει την προέλευση των χρημάτων (εάν δηλαδή είναι νόμιμα ή όχι).
3. Αν η χορηγία αφορά μνημείο, τότε ο φάκελλος αποστέλλεται στο Κ.Α.Σ. ή στο Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων για γνωμοδότηση.
4. Η υπόθεση πηγαίνει στον Υπουργό για υπογραφή.

4. Εάν εγκριθεί, τα χρήματα της χορηγίας πηγαίνουν σε ειδικό κωδικό του Κρατικού Προϋπολογισμού.
6. Το Υπουργείο διαχειρίζεται τα χρήματα με τους περιορισμούς και την έλλειψη ευελιξίας που διακρίνει το δημόσιο λογιστικό.
7. Εάν τα χρήματα δεν προλάβουν τις ημερομηνίες για να επενδυνθούν για το σκοπό που τα έδωσε ο χορηγός τότε χάνονται για τον πολιτισμό.

Όλο αυτό το δαιδαλώδες σύστημα, πέραν των άλλων καθυστερεί τη χορηγία. Υπάρχουν περιπτώσεις που η καθυστέρηση φτάνει μέχρι και ένα χρόνο.

Επομένως, απαιτείται άμεσα η τροποποίηση του νόμου, ώστε να γίνει πιο ελκυστικός. Να γίνει άρση αντικινήτρων και απλούστευση των διαδικασιών. Γιατί όσο κι αν η κρίση επηρεάζει, εν τούτοις, ακόμη και στις σημερινές συνθήκες υπάρχουν πολιτιστικοί φορείς, κέντρα τέχνης, ιδιωτικοί και δημόσιοι, που οφείλουν τη λειτουργία τους και την μεγάλη συμβολή τους στον πολιτισμό, σε μεγάλο βαθμό στη χορηγία.

Αν σήμερα υπάρχει χορηγία αυτό οφείλεται κυρίως σε 2-3 μεγάλα ιδρύματα: Ωνάση, Νιάρχου, Λάτση.

Όσο κι αν είναι δύσκολο στις σημερινές συνθήκες να υπάρξει φοροαπαλλαγή στη χορηγία, τελικά πρέπει να επανέλθει, διότι λειτουργεί ανταποδοτικά, δημιουργεί κίνητρα για την προσέλκυση χορηγών και αναπληρώνει το κενό χρηματοδότησης του πολιτισμού.

Πρέπει να θεσπισθούν κι άλλα κίνητρα, όπως η αναγνώριση, ο έπαινος, η κοινωνική καταξίωση του χορηγού κ.α.

Βιοκλιματική Αρχιτεκτονική και Ενεργειακός Σχεδιασμός Κτηρίων

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΡΔΑ

Αρχιτέκτονα Μηχανικού Ε.Μ.Π.

Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.

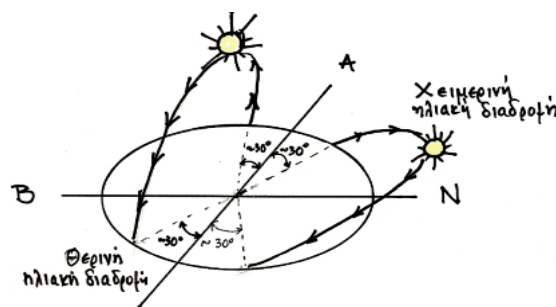
Στις δύσκολες στιγμές που ζούμε λόγω της οικονομικής κρίσης, ο ενεργειακός σχεδιασμός και η Βιοκλιματική Αρχιτεκτονική των κτηρίων, αποτελούν απόλυτη προτεραιότητα στον σχεδιασμό ενός κτηρίου, είτε αυτό προορίζεται για κατοικία, είτε για οποιαδήποτε άλλη χρήση. Άλλωστε η συνειδητοποίηση, αφ' ενός της εξάντλησης των φυσικών ενεργειακών πόρων (πετρέλαιο, λιγνίτης κ.λ.π.), όσο και η εξ' αυτών τεράστια ρύπανση με τα γνωστά καταστροφικά αποτελέσματα στο φυσικό περιβάλλον λόγω της απόλυτης και αλόγιστης εξάρτησης στην παραγωγή ενέργειας, και αφ' ετέρου η ανάγκη αξιοποίησης της ίδιας της φύσης (ήλιος, άνεμος, βροχές) που απλόχερα και ανέξοδα προσφέρεται, τοποθετούν το θέμα της Βιοκλιματικής Αρχιτεκτονικής στο προσκήνιο.

Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και της τεχνολογίας, επέτρεψε σε όλα τα κτήρια την ενσωμάτωση μηχανολογικών εγκαταστάσεων θέρμανσης και κλιματισμού με σπάταλο και αλόγιστο τρόπο. Αγνοήθηκε παντελώς η ευεργετική επίδραση του κλίματος, της θέσης, του προσανατολισμού και του τοπίου στα κτήρια. Γυρίσαμε την πλάτη σ' αυτό που από αρχαιοτάτων χρόνων έκανε η ανθρωπότητα: την αρμονική ένταξη και συνύπαρξη με το περιβάλλον. Αν σ' αυτά προσθέσουμε και την ελληνική πραγματικότητα, με την εμπορευματοποίηση των πάντων, την στρεβλή ανάπτυξη αλλά και τους μέχρι πρότινος άθλιους οικοδομικούς κανονισμούς, την κατάτμηση της γης σε πολύ μικρά οικοπέδα, αλλά και το ελληνικό επιχειρηματικό δαιμόνιο που μετέτρεψε το ευεργέτημα των ζωτικών ημιυπαίθριων χώρων σε καταστροφική μάστιγα για την σύγχρονη "Αρχιτεκτονική", τότε αντιλαμβανόμαστε το οριακό σημείο που βρισκόμαστε, αλλά και το χρέος μας απέναντι στις επόμενες γενιές. Οι ηλεκτρο-μηχανολογικές εγκαταστάσεις των κτηρίων πρέπει να είναι βοηθητικές και συμπληρωματικές και όχι αποκλειστικές πηγές θέρμανσης - ψύξης - φωτισμού - αερισμού των κτηρίων.

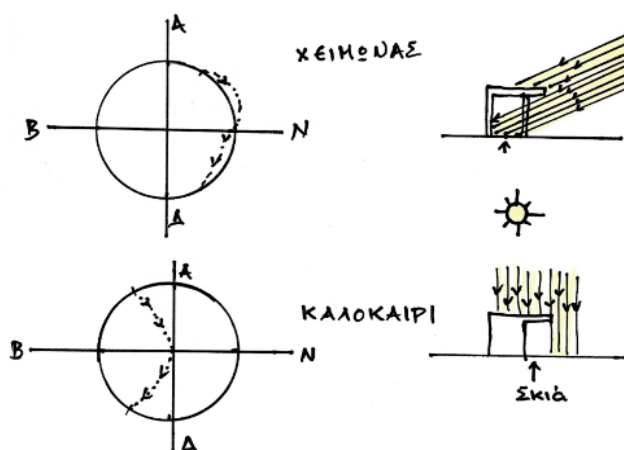
Οι εξαιρετικές κλιματολογικές συνθήκες της Ελλάδας, με τους ήπιους χειμώνες με ισχυρή όμως ηλιακή ακτινοβολία και μεγάλες ημέρες, καθώς και τα θερμά καλοκαίρια την κατατάσσουν σε ευλογημένο τόπο. Αξίζει λοιπόν να απεικονίσουμε αυτές τις ενεργειακές συνθήκες για να κατανοήσουμε πως αυτές επιδρούν στην καθημερινότητά μας, αλλά και πώς μπορούμε να τις αξιοποιήσουμε προς όφελός μας. Ο τρόπος που εισέρχεται το ηλιακό φως (θέρμανση, φωτισμός) στα κτήρια είναι: α) Άμεση ακτινοβολία, β) Ανακλώμενη και γ) Διάχυτη (φωτεινότητα ατμόσφαιρας)

Η παρακολούθηση της καθημερινής κίνησης του ηλίου καθ' όλη την διάρκεια του έτους είναι το "κλειδί" της κατανόησης.

Οι θέσεις ανατολής και δύσης του ηλίου κάθε ημέρας του χρόνου είναι μοναδικές, όπως φαίνεται στα παρακάτω διαγράμματα (ΕΙΚ. 1). Από την παρατήρηση των πιο κάτω διαγραμμάτων, βλέπουμε ότι η πορεία του ηλίου τον μεν χειμώνα ανατέλλει προς την μεριά του νότου, ακολουθεί χαμηλή τροχιά (maximum ύψος περίπου 30°) με αποτέλεσμα να εισχωρεί ευεργετικά μέσα στα κτήρια και δύει νοτιοδυτικά, ενώ το καλοκαίρι ανατέλλει προς την μεριά του

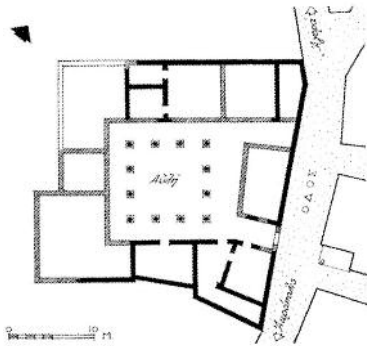

Εικόνα 1 - Κίνηση Ηλίου χειμώνα - καλοκαίρι

Εικόνα 2 - Κίνηση Ηλίου χειμώνα - καλοκαίρι

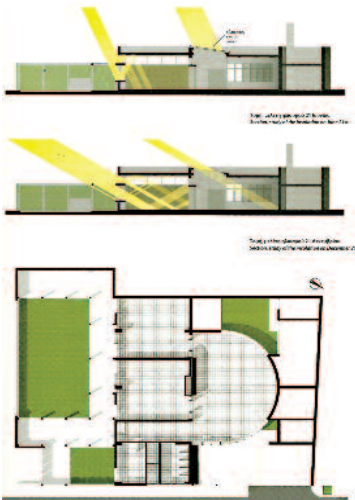
βορρά, περνά πάνω από τα κτήρια (maximum ύψος περίπου 77°) και δύει βορειοδυτικά. Αποτέλεσμα αυτού είναι μικρή οριζόντια προεξοχή στην οροφή να δημιουργεί σκιά (ΕΙΚ. 2).

Εικόνα 3 - Αρχαίο ελληνικό σπίτι με εσωτερικό αίθριο - αυλή

Εικόνα 4 - Σπίτι στην Πλάκα

Εικόνα 7 - 12ο Νηπιαγωγείο Πειραιά (Βιοκλιματική Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα της Λένας Μάντζιου)

Εικόνα 8 - 12ο Νηπιαγωγείο Πειραιά. Αρχ. Χρ. Δεληγιάννης

Επομένως ανάλογα με τον προσανατολισμό του, κάθε λειτουργικό τμήμα του κτηρίου μπορούμε να το κατατάξουμε ανάλογα με την χρήση του δημιουργούμενου εσωτερικού χώρου, ως εξής:

α) Μεσημβρινός (Νότιος) προσανατολισμός. Είναι ο καλύτερος προσανατολισμός. Συλλογή θερμικής ενέργειας ήλιου τον χειμώνα, εύκολη προστασία το καλοκαίρι με χαγιάτια, πέργκολες κ.λ.π.. Επομένως οι νότιοι προσανατολισμοί είναι ιδανικοί για χώρους διημέρευσης (καθιστικό)

β) Βόρειος προσανατολισμός. Δεν υπάρχει θερμική επιβάρυνση το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου. Συνήθως διατάσσουμε προς βορρά βοηθητικούς χώρους.

γ) Ανατολικός προσανατολισμός. Ο ήλιος εισέρχεται οριζόντια και επομένως η προστασία είναι μόνον με κατακόρυφα στοιχεία (π.χ. τέντες). Ιδανικός προσανατολισμός για υπνοδωμάτια αφού το πρωί δεν έχει αυξηθεί πολύ η θερμοκρασία του περιβάλλοντος και παράλληλα ο ήλιος μπαίνει βαθειά στους χώρους, αποστειρώνοντάς τους.

δ) Δυτικός προσανατολισμός. Προστατεύεται μόνον με κατακόρυφα στοιχεία (τέντες, περσίδες κ.λ.π.), κατάλληλος για χώρους διαμονής τα πρωινά και μετά τις απογευματινές ώρες.

ε) Νοτιανατολικός και Νοτιοδυτικός προσανατολισμός. Χώροι διαμονής που προστατεύονται από συνδυασμό οριζόντιων και κατακόρυφων στοιχείων.

Στην εξέλιξη της ιστορίας του ανθρώπου, η παρατήρηση της πορείας του ήλιου, έδινε τις απαντήσεις για την κατά το δυνατό βέλτιστη τοποθέτηση του κτηρίου.

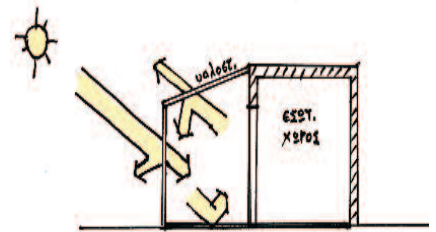
Στους αρχαίους Έλληνες, όπου τα σπίτια ήταν απομονωμένα για λόγους ασφάλειας από τον δρόμο, βασικό στοιχείο γύρω από το οποίο αναπτύσσονταν όλη την κτηριακή σύνθεση, ήταν η εσωτερική αυλή (ΕΙΚ.3).

Γύρω από αυτήν υπήρχαν στοές και δωμάτια με ανοίγματα, με τα κύρια προσανατολισμένα προς τον νότο.

Στα νεώτερα χρόνια διατηρήθηκε η εσωτερική αυλή (δες πλακιώτικα σπίτια) με εξώστες - χαγιάτια με υαλοστάσια προσανατολισμένα στον νότο (ΕΙΚ.4). Το καλοκαίρι τα υαλοστάσια ήταν ανοιχτά και προσέφεραν σκιά (δροσισμό), στους εσωτερικούς χώρους.

Τον χειμώνα ήταν κλειστά, για εκμετάλλευση του "φαινομένου του θερμοκηπίου", δηλ. τον εγκλωβισμό της θερμικής ενέργειας του ήλιου που ανακούφιζε τους εσωτερικούς χώρους.

"Φαινόμενο θερμοκηπίου" (ΕΙΚ.5)

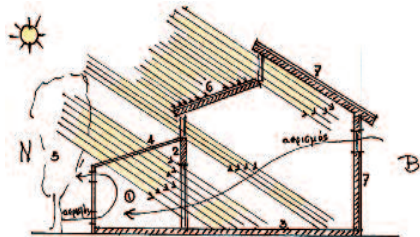

Εικόνα 5 - Φαινόμενο θερμοκηπίου

Η ηλιακή ενέργεια μεταφέρεται μέσω μικρού μήκους κύματα, περνά κατά το μεγαλύτερο μέρος από τα υαλοστάσια και ανακλώνται στα εσωτερικά στοιχεία (τοιίους, δάπεδα). Εκεί αλλάζει το μήκος κύματος της ενέργειας σε μεγάλο μήκος κύματα, τα οποία ανακλώνται στα υαλοστάσια με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος της θερμικής ενέργειας να εγκλωβίζεται μέσα στον χώρο.

Οι κλιματολογικές συνθήκες της Ελλάδας ευνοούν την διαμονή στο υπαίθρο. Έτσι υπόστεγοι χώροι μεταξύ υπαίθρου και εσωτερικού των κτηρίων, λειτουργούν ως προέκταση των κτηρίων στο υπαίθρο, προστατεύοντας από βροχή και έντονο ήλιο. Τέτοιοι χώροι είναι τα χαγιάτια, οι κρεβατιές με φυτά (κυρίως κληματαριές), οι πέργκολες με τέντες, καλαμωτές, ψάθες, φυτά, σκεπαστοί εξώστες, περιστύλια και ημιυπαίθριοι χώροι ανεξάρτητα αν η εμπορευματοποίηση τους μετέτρεψε σε εσωτερικούς χώρους των κτηρίων με συνέπεια, εκτός από την έμμεση (παράνομη) αύξηση του συντελεστή δόμησης του κτηρίου, την θερμική επιβάρυνση του χώρου.

Τυπικό παράδειγμα παθητικής θέρμανσης κτηρίου (εικ. 6)

Εικόνα 6 - Τυπικό παράδειγμα

1. Χώρος συλλογής θερμικής ενέργειας τον χειμώνα ή προστασίας (σκίαση) το καλοκαίρι.

2. Κατακόρυφα στοιχεία με ανοίγματα. Στοιχεία συμπαγή με μεγάλη θερμοχωρητικότητα που συλλέγουν το θερμικό φορτίο και το αποδίδουν σταδιακά στους χώρους. Μπορούν να τοποθετηθούν στοιχεία που συγκεντρώνουν το θερμικό στοιχείο (όπως τοίχοι Trombe, κυκλώματα ύδατος) που συμβάλλουν στην μείωση των θερμικών αναγκών του κτηρίου.

3. Δάπεδα με θερμοχωρητικά υλικά

4. Σκίαση το καλοκαίρι, είτε με κινητά στοιχεία ή καλύτερα με φυτά.

5. Φυλλοβόλα δέντρα που προστατεύουν το καλοκαίρι ενώ αφήνουν ελεύθερη ακτινοβολία τον χειμώνα

6. Φωτοβολταϊκά στοιχεία

7. Θερμομόνωση του κτηρίου στην έξω πλευρά.

Παραδείγματα εφαρμογής του βιοκλιματικού σχεδιασμού των κτηρίων αναφέρονται στο εξαιρετικό βιβλίο "Βιοκλιματική Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα"

της Αρχιτέκτονος **Λένας Μάντζιου** επίκουρης καθηγήτριας Ε.Μ.Π., με έργα της ίδιας αλλά και άλλων αρχιτεκτόνων (χαρακτηριστικό το 12ο Νηπιαγωγείο Πειραιά (εικ. 7,8) του αρχιτέκτονα Χρήστου Δεληγιάννη) και στα έργα του σπουδαίου Αρχιτέκτονα Αλέξανδρου Τομπάζη.

Σε μεγάλα σύγχρονα κτήρια, χρησιμοποιείται η ιδέα του εσωτερικού αίθριου, με αερισμό στην οροφή (φαινόμενο καμινάδας - **εικ. 9** - και βασίζει την λειτουργία του στο φαινόμενο του φυσικού ελκυσμού (Νόμος Bernulli)

Στην Ελλάδα δεν έχουν ακόμα θεσμοθετηθεί κανονισμοί για τον Βιοκλιματικό σχεδιασμό των κτηρίων. Πρόσφατα θεσμοθετήθηκε ο κανονισμός ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων (KENAK) και είναι εν ισχύ επιδοτούμενα προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας καθώς και τοποθέτησης φωτοβολταϊκών συλλεκτών, απόδειξη του πραγματικού ενδιαφέροντος της πολιτείας. Με τα μέτρα αυτά, πέραν της γενικότερης οικονομίας σε ενεργειακούς πόρους επιτυγχάνεται μεγάλη οικονομία από το κόστος λειτουργίας των εγκαταστάσεων των κτηρίων με αποτέλεσμα την γρήγορη απόσβεση του σχετικού κόστους.

ΠΗΓΕΣ

1) ΛΕΝΑ ΜΑΝΤΖΙΟΥ:

"ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ"

2) ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

"ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ"

3) ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Εικόνα 9 - Εσωτερικό αίθριο

Εικόνα 10 - Βιοκλιματικό κτήριο κατοικίας στο Μαλμόε

Εικόνα 11 - Βιοκλιματικό κτήριο

Εικόνα 13 - ΚΑΠΕ Πικερμίου

Εικόνα 14 - Παιδικός σταθμός Αγίων Αναργύρων

Εικόνα 12 - Βιοκλιματικό σχολείο στην Κοζάνη

Ο Αρχαίος άνθρωπος μπροστά στο θάνατο

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ
Αρχαιολόγου
Τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων

Από τη θεματική των άρθρων του Πειραικού Οροσήμου που εδώ και χρόνια φιλοδοξούν ν' ανοίξουν κάποιες διόδους γνωριμίας με τον τρόπο της ζωής και της σκέψης των αρχαίων, δεν είναι δυνατόν να απουσιάσουν τα μεγάλα υπαρξιακά προβλήματα, που ανέκαθεν απασχόλησαν τον άνθρωπο. Πιο βασανιστικό από αυτό της σχέσης με το άγνωστο που μας περιβάλλει και μας κυβερνά (στο πρώτο φετεινό τεύχος) - και ασύγκριτα πιο οδυνηρά δεμένο με την ανθρώπινη ύπαρξη - είναι το ερώτημα για το τέλος της ζωής: είναι αυτό το οριστικό τέλος ή το κατώφλι μιας αιωνιότητας, όπου οι ηθικοί κώδικες βρίσκουν μέσα από την κρίση των νεκρών ή μέσα από διαδοχικές δοκιμασίες τη δικαίωσή τους; Στο πρώτο μέρος θα δούμε με ποιο τρόπο ο αρχαίος άνθρωπος προσπάθησε να μετουσιώσει στο μύθο τη σκληρή πραγματικότητα. Στο δεύτερο θα ζητήσουμε να προσεγγίσουμε τα έθιμα της ταφής, τελετές και μνημεία, με τα οποία πίστευε ότι διευκόλυνε το πέρασμα του νεκρού στην άλλη πλευρά και την επιβίωση της μνήμης του. Πηγές μας είναι από τη μια τα ποιήματα, η τραγωδία και τα νομικά κείμενα, από την άλλη τα ίδια τα νεκροταφεία: οι τάφοι με τον πλαστικό διάκοσμο και το συχνά άθικτο περιεχόμενο τους, κυρίως οι παραστάσεις στις απτικές λευκές

ληκύθους (τα μυροδοχεία που χρησίμευσαν για την προετοιμασία του νεκρού), όπου θα συναντήσουμε όλα τα πρόσωπα του θανάτου: την πορεία του νεκρού στον Άδη, το θρήνο αυτών που έμειναν πίσω αλλά και τη γαλήνια αποτύπωση του δεσμού που τους ενώνει με το νεκρό, στο σπίτι όπως και στο τάφο.

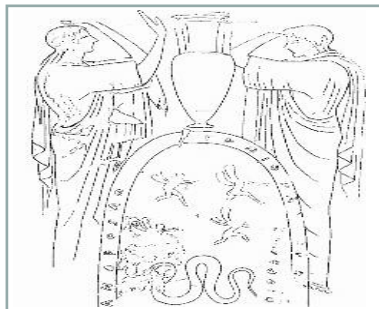
Η όψη του θανάτου: η ψυχή, οι δαίμονες του θανάτου και οι θεοί του κάτω κόσμου. Οσο αυτονόητη είναι για τον αρχαίο άνθρωπο η ζωή με τα βάσανα και τις χαρές της, άλλο τόσο αδιανόητος είναι γι αυτόν το οριστικό τέλος της, το απόλυτο τίποτα. Για τον Όμηρο και έως τα τέλη περίπου του δού αιώνα- συγχρόνως με το θάνατο του σώματος η ψυχή, το άυλο είδωλο του, που τον συνόδευε πάντα σαν τη σκιά του φεύγει με την πνοή από το στόμα ή από την πληγή και πετά στο σκοτεινό κάτω κόσμο (**εικ. 1**), όπου θα συνεχίσει να ζει τη σκαιώδη ζωή της. "Θα προτιμούσα να ήμουν δούλος του πιο φτωχού ανθρώπου πάνω στη γη" λέει η σκιά του νεκρού Αχιλλέα στον Οδυσσέα "παρά βασιλιάς στους πεθαμένους" (Οδ. λ 490-92)

βουλοίμην κ' επάρουρος εών θητευέμεν άλλω

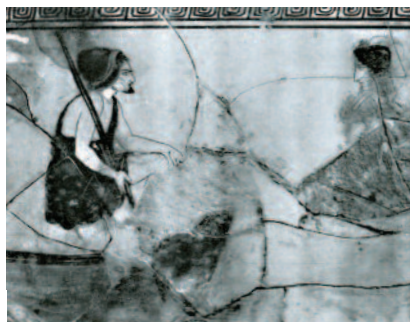
ανδρί παρ' ακλήρω, ω μη βιοτός πολύς εἴη,

η πάσιν νεκύεσσι καταφθήμενοισιν ανάσσειν

Το σκοτεινό βασίλειο των νεκρών με τα ελάχιστα περάσματα (το πιο γνωστό βρισκόταν στο Ταΐναρο), από όπου ελάχιστοι ήρωες γύρισαν πίσω παλεύοντας ή μαγεύοντας τον κοιμητο Κέρβερο, διαφεντεύει - μετά τη μοιρασιά του βασιλείου του Κρόνου, που έκανε με τ' αδελφία του (το Δία και τον Ποσειδώνα) ο αμείλικτος (Ιλιάδα 9.15) "μελαγχαίτας" Άδης, βασιλιάς και κριτής των νεκρών. Είτε κάποιος έπεσε στη μάχη του Άρη, είτε όπως τα παιδιά της Νιόβης, τον θέρισαν τα βέλη του Απόλλωνα ή της Άρτεμης, ο Θάνατος παρστέκει έτοιμος να αρπάξει το είδωλό του στην όχθη του Αχέροντα, όπου, ανάμεσα στα καλάμια, περιμένει να τον περάσει απέναντι ο βαρκάρης Χάρων (**εικ.2**). Παιδί της Νύχτας, είναι η зоφερή άλλη όψη του Ύπνου, ο μισητός από θεούς και ανθρώπους υπηρέτης του Άδη. Σε αντίθεση με τον "μείλιχο ανθρώποισι" αδελφό του, είναι ανελέητος, με καρδιά από σίδερο και ψυχή από χαλκό. Ο Θάνατος δεν φέρει κανένα από τα σύμβολα του μεσαιωνικού Θεριστή. Σπόνια παίρνει επίσης την αποτρόπαια μορφή του φτερωτού γέροντα με το άγριο μάτι και τη γαμψή μύτη ("υπ' οφρύσι κυαναυγάσι /βλέπων πτερωτός"), που ορμά να απαγάγει στον Κάτω Κόσμο μια γυναίκα, όπως κάποτε την Αλκιστη (**εικ. 3**). Συνήθως στους τραγικούς όπως και στην υστεροαρχαϊκή εικο-

1. Σκηνή θρήνου από αττική λήκυθος. Μέσα στον τύμβο διακρίνονται οι ψυχές των πεθαμένων

2. Ο Χάρων. Λευκή λήκυθος, Βερολίνο

3. Ο Θάνατος. Λευκή λήκυθος, Παρίσι

νογραφία του θανάτου του Σαρπηδόνα, ή στις κλασσικές λευκές ληκύθους, είναι ο γνωστός και στους τραγικούς πράος λυτρωτής άγγελος, που σηκώνει ευλαβικά, όπως στον Επιτάφιο, το νεκρό μαζί με το νεότερο αδελφό του (εικ. 4-5), ενώ δίπλα τους περιμένει να συνοδεύσει την γυναίκα ο Ψυχοπομπός Ερμής, μια μορφή που όσο προχωρούμε στον 5ο αιώνα, αποκτά νέο ήθος, γαλήνη και σοβαρότητα, δείγμα της βαθιάς αλλαγής στην κλασσική αντίληψη του θανάτου (εικ.6-7).

Ο συμβιβασμός με την ιδέα του θανάτου και η ελπίδα της αθανασίας της ψυχής που έρχονται με τη διονυσιακή λατρεία και τις δοξασίες των Ορφικών και Πυθαγορείων για την αιωνιότητα και τη μετεμψύχωση της ψυχής, θα κατακλύσουν από τον 6ο αιώνα τον ελληνισμό σε δύση και ανατολή, δίνοντας νέο περιεχόμενο στο "καλό μήνυμα" των Ελευσινίων Μυστηρίων, και συγχρόνως τη βεβαιότητα για τη μετά θάνατο απόδοση της δικαιοσύνης από τους μεγάλους μυθικούς κριτές, το Μίνω, το Ραδάμανθυ και τον Αϊακό. Σ' αυτό το λυτρωμένο κόσμο, ο "ανήλιος" Άδης θα πάψει να είναι ο αποκλειστικός προορισμός των νεκρών. Όπως αναγγέλει ο Θησέας στις Ικέτιδες του Ευριπίδη (στ. 531-534): Αφήστε τώρα να σκεπαστούν με χώμα οι πεθαμένοι/ και το κάθε στοιχείο να ξαναπάει/ από όπου ήρθε στο φώς, να πάει το πνεύμα/ στον ουρανό και το κορμί στη γη. (Πνεύμα μεν προς αιθέρα, / το σώμα δ' ες γην) / Το σώμα είναι δικό μας, μόνο όσο μέσα σ' αυτό η ζωή να κατοικήσει, / κι ύστερα πρέπει να το πάρει εκείνη (μτφρ.Θ. Σταύρου). Το ίδιο και ο Πίνδαρος, fr. 1: και σώμα μεν πάντων έπεται θανάτω περισθενεί / ζωνόν δ' έτι λείπεται αιώνας είδωλον (Ολονών το κορμί του θανάτου υποτάζεται του καταλύτη/ζωντανό μα απομένει το ομοίωμα ακόμη της ζήσης: έτούτο/μονάχα γιατί ναι μτφρ.Π.Λεκατσά). Η ίδια η μορφή του θεού του Κάτω Κόσμου έχει αλλάξει: τον "άσπονδο" Άδη έχει αντικαταστήσει ο καλοσυνάτος Πλούτων (Πλούτος ή Ευβουλεύς) που φέρνει από τα ενδότερα της γής στους θνητούς καλά και πλούσια δώρα, ενώ στο μύθο της απαγωγής και της επήσιας επανόδου της Κόρης, ο θάνατος φαίνεται να χάνει το φοβερό νόημα του μέσα στον κύκλο της αναγέννησης της φύσης και την υπόσχεση της αιώνιας ζωής. Αυτό το βίωμα θα είχαν και οι μύστες στην τελετή των Ελευσινίων, όταν τα "δρώμενα", κορυφώνονταν με την αιφνίδια αποκάλυψη μέσα σε εκτυφλωτικό φώς, των ιερών πραγμάτων που φυλάσσονταν στο Ανάκτορον (τα "δεικνύμενα"), σαν την αιφνίδια αποκάλυψη της αλήθειας μετά από μακρά

πορεία στο σκοτάδι, ή το "δεύτε λάβετε φως" της Ανάστασης (Καθόδου στον Άδη στην Ορθόδοξη εικονογραφία), μετά από μακρά νηστεία και προσευχή. Την πιο λαμπρή εικόνα αυτής της νέας - τόσο διαφορετικής από εκείνη της Ομηρικής Νεκρίας - μεταθανάτιας πραγματικότητας, με την αιώνια ευδαιμονία των δικαίων και τη ζοφερή μοίρα των αδίκων, θα δώσει ο Πίνδαρος, στους Θρήνους και στο δεύτερο Ολύμπιο Επίνικο για τον υπέργρηγο Θήρωνα):

"τοίσι λάμπει μεν μένος αελίου ταν δ' ενθάδε νύκτα κάτω.

φοινικορόδοις δ' ενί λειμώνεσσι προάστιον αυτών

και λιβάνω σκιαρόν και χρυσεόις καρποίς βεβριθός

...και τοι μεν ίπποισι τε και γυμνασίοις τε τοι δε πεσσοίς

τοι δε φομίγγεσι τέρπονται, παρά δε σφίσιν ευανθής άπας τέθαλεν όλβος" (Θρήνοι fr.130)

για κείνους, το ηλιοβόλι, άμα νύκτα είναι εδώ, φωτολάμπει εκείκātu. / κ' έχουν ξώκαστρο μες σε λιβάδια, ολοπόρφυρα που / ναι από ρόδα, / κι ακσιχύνουνα τα λιβανόδεντρα και τα χρυσόκαρπα κλώνια βιάζουν / Άλλοι δα με τ αλόγατα και τα γυμνάσματα κι άλλοι με ζάρια / κι άλλοι πάλε με λύρες γλεντούν και κοντά τους η σύντελη ανθίζει ευτυχία/ ευωδιά τον γλυκόχαρο τόπο γιομίζει, / στους βωμούς των θεών καθώς μύρια θυμιάματα μες στη μακρόφεγη ρίχνουνε φλόγα" (μετάφραση Π. Λεκατσά). Οι άλλοι όμως θα βρεθούν στα Τάρταρα, όπου ατέλειωτο σκότος θα ξερνούν οι λασπεροί ποταμοί της σκοτεινής νύχτας "ένθεν τον άπειρον ερεύνγονται σκότον / βληχροί δνοφερός νυκτός ποταμοί". Ο Πίνδαρος θα προχωρήσει πιο πέρα στην περιγραφή (που επαναλαμβάνει αναλυτικά ο Πλάτων στον Φαίδρο ή περι Ψυχής) του κύκλου των μετεμψυχώσεων, από όπου είναι υποχρεωμένες να περάσουν όλες οι ψυχές προτού να μετοικήσουν ως ήρωες πλέον στη "νήσο των Μακάρων", στην άκρη του Ωκεανού.

Η μετάβαση στον άλλο κόσμο (η ταφική τελετουργία). Το πέρασμα του νεκρού στον άλλο κόσμο συνοδεύουν οι αναγκαίες τελετές από τους συγγενείς, μια υποχρέωση που τονίζεται επανειλημμένα στις κληρονομικές δίκες τον 4ο αι. Σκοπός τους είναι να προετοιμάσουν την αναχώρηση του για το ταξίδι με τρόπο αντίξο του ονόματος, της καταγωγής, του πλούτου και των έργων του, αλλά και να διευκολύνουν τη μετάβαση και τη διαμονή του εκεί εξευμενίζοντας τους δαίμονες του θανάτου, και παρέχοντας του έτσι τη δυνατό-

4. Υπνος και θάνατος. Λευκή λήκυθος, Λονδίνο

5. Υπνος και θάνατος, με παρουσία του Ερμή Ψυχοπομπού. Λευκή λήκυθος, Αθήνα

6. Ερμής Ψυχοπομπός. Λευκή λήκυθος, Μόναχο

7. Ερμής Ludovisi, ρωμ. αντίγραφο, Ρώμη (440 π.Χ.)

8. Ερμής και ψυχές (κίρες). Λευκή Λήκυθος. Jena

9. Πρόθεσις. Ο θρήνος της νεκρής. Ερυθρόμορφη ψουτροφόρος. Αθήνα

10. Εκφορά. Γεωμετρικός κρατήρας Διπύλου. Αθήνα

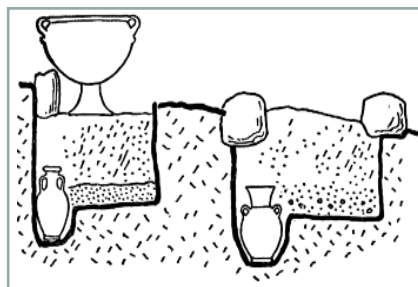

11. Σκηνή εκφοράς. Θραύσμα πήλινου πινάκα του Εξηκία από ταφικό μνημείο του Κεραμεικού. Βερολίνο, (γύρω στα 530 π.Χ.)

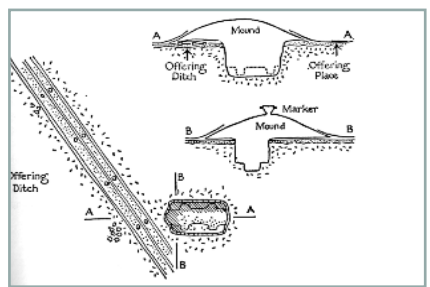
τητα να συνεχίσει και εκεί τη ζωή που είχε στη γη. Για την έκταση που μπορούσε να πάρει στα παλαιά χρόνια αυτή η τελετή μαρτυρεί η αρχαιολογική εικόνα της σφαιγής δεκάδων ίππων, δούλων και γυναικών στην είσοδο των βασιλικών τάφων στη Μεσοποταμία, όπως και οι τοιχογραφίες και ο εξοπλισμός των τάφων των Φαραώ και των αξιωματικών τους στην Αίγυπτο, μια χώρα όπου, όπως είναι γνωστό, η ζωή δεν ήταν παρά μια προετοιμασία για τη μετά θάνατο αιωνιότητα. Το ίδιο πνεύμα εκφράζει και η περιγραφή - στην προτελευταία ραψωδία της Ιλιάδας - των θυσιών ίππων και των νεαρών Τρώων αιχμαλώτων που συνόδευαν την ταφή του Πατρόκλου. Η πίστη είναι βαθειά ριζωμένη, ότι η παράλειψη της ταφικής τελετουργίας, της επίκλησης του ονόματος του νεκρού στις προσευχές, όπως και της φροντίδας για την κανονική διατροφή του με σπονδές και θυσίες εμποδίζει το πέρασμα του στον άλλο κόσμο, ο οποίος μετατρέπεται σε ένα "αβύτω" σκοτεινό τόπο, αναγκάζοντας έτσι την ψυχή να τριγυρνά ανάμεσα στους ζωντανούς, όπως στην Αθήνα μόνο στους Χυτρους, την τρίτη μέρα των Ανθεστηρίων, ήταν επιτρεπτό (εικ. 8).

Ως προς τα βασικά της σημεία η τελετουργία της μετάβασης (αυτό που συνήθως ονομάζουμε γενικά έθιμα της ταφής) ελάχιστα θα αλλάξει από τον Όμηρο έως το τέλος της αρχαιότητας. Οι διαφορές αφορούν στους περιορισμούς - ως προς τη διάρκεια του θρήνου, το μέγεθος της συμμετοχής στην τελετή και τη δαπάνη για το ταφικό μνημείο - που οι νομοθέτες του 6ου αι. έθεσαν στην επιδεικτική - και κοινωνικά προκλητική - σπατάλη των μεγάλων και πλουσίων γενών. Στην κλασσική Αθήνα η τελετή αρχίζει στο σπίτι του νεκρού, με την προετοιμασία για το ταξίδι, από τις γυναίκες συγγενείς. Μετά το πλύσιμο, την επάλειψη με αρωματικά λάδια και το σαβάνωμα το σώμα τοποθετείται στην κλίνη (πρόθεσις), και ακολουθεί μια μέρα αφιερωμένη στο θρήνο (εικ. 9). Μόλις την τρίτη μέρα, νωρίς το πρωί, με μεγάλη νουχί-

α και κατανύξη ξεκινά η νεκρική πομπή για το νεκροταφείο (εκφορά). Σε αντίθεση με τις, γνωστές από τα γεωμετρικά αγγεία, μεγαλόπρεπες και θορυβώδεις πομπές με συμμετοχή εκατοντάδων κόσμου και αρμάτων (εικ. 10), το νεκρό ακολουθούν τώρα μόνο οι συγγενείς, ενώ αποκλείονται (εκτός αν είναι στενοί συγγενείς) οι γυναίκες κάτω των 60 ετών (εικ. 11). Η πομπή οδηγείται στον οικογενειακό τάφο, σε ένα από τα νεκροταφεία που εκτείνονται έξω από τα τείχη, κατά μήκος των κεντρικών δρόμων που οδηγούν στην πόλη (στη Σπάρτη, όπου δεν υπάρχει ενιαίος οικισμός, ανάμεσα στις διάσπαρτες κώμες). Η μορφή της ταφής - ενταφιασμός ή καύση, αλλά και ο τρόπος της καύσης και η μορφή του τάφου (ή του νεκροταφείου) ποικίλει κατά εποχές και κατά τόπους. Υπάρχουν περιοχές όπου διατηρείται η ανάμνηση του προϊστορικού υπόγειου θαλαμοειδούς τάφου με φρεατίδα, όπως π.χ. η Αίγινα ή με μνημειώδη είσοδο, όπως στη Μακεδονία. Για να περιοριστούμε στο καλύτερα γνωστό χώρο της Αττικής, στα πρωτογεωμετρικά χρόνια (10ος αι.) ο νεκρός, όπως στον Όμηρο, και σε αντίθεση με την προηγούμενη μυκηναϊκή εποχή, καίγεται σε ανοιχτή πυρά και τα καμμένα οστά συγκεντρώνονται σε ένα αγγείο (συνήθως διαφορετικού σχήματος για τους άνδρες και τις γυναίκες), το οποίο καλύπτεται από τον τύμβο, ή - στη γεωμετρική εποχή - τοποθετείται σε ένα λάκκο, χωρία από τα κτερίσματα (εικ. 12). Από τον 8ο αι. και έως και την κλασσική εποχή καύση και ενταφιασμός χρησιμοποιούνται παράλληλα, με αυξανόμενη προτίμηση στην καύση κατά τους αρχαίους χρόνους και σταδιακή εγκατάλειψή της τον 4ο αι., ενώ για τα μικρά παιδιά συνήθως ως τάφος χρησιμεύει ένα αγγείο (εγχυτρισμός) ή μια λάρνακα. Αν η αρχική επιλογή του τρόπου ταφής οφειλόταν, όπως υποτέθηκε, σε παραδοσιακές φυλετικές και/ή θρησκευτικές πρακτικές, από την αρχαϊκή εποχή και μετά αυτή βασίζεται σε προσωπικές προτιμήσεις, οικογενειακές παραδόσεις ή απλώς

12. Γεωμετρική ταφή. Κεραμεικός

13. Αρχαϊκός τύμβος με πυρά και αύλακα προσφορών. Κεραμεικός

σε οικονομικούς ή οικολογικούς λόγους, όπως είναι η σπάνις και το κόστος της ξυλείας. Στους ίδιους λόγους πιθανόν να οφείλεται και η αλλαγή στον τρόπο καύσης, η οποία τώρα σε αντίθεση με την ομηρική και γεωμετρική παράδοση, πραγματοποιείται συνήθως μέσα στον ίδιο το λάκκο, συχνά με τη βοήθεια καθέτων αυλάκων εξαερισμού. Λιγότερο ευδιάκριτες είναι οι αλλαγές στον τρόπο του ενταφιασμού: ο κτιστός (κιβωτιόσχημος) τάφος αντικαθίσταται από τα αρχαϊκά ήδη χρόνια από τον απλό καλυμμένο με πλάκες λάκκο, ο οποίος μαζί με τον κεραμοσκεπή τάφο αποτελούν πλέον τις πιο κοινές μορφές ταφής. Σπάνιες είναι αντίθετα στην Αττική οι ταφές ενηλίκων σε πίθους. Παράλληλα, από τον 5ο αι. και με μεγαλύτερη συχνότητα τον 4ο αι., εμφανίζονται οι ταφές σε μονολιθικές ή κτιστές (με πλάκες) σαρκοφάγους.

Οι προσφορές και τα κτερίσματα (τα δώρα) στο νεκρό. Την ταφή συνοδεύουν περιδείπνα των συγγενών και σπονδές στο νεκρό, οι οποίες επαναλαμβάνονται σε τακτικά διαστήματα για ένα τουλάχιστον χρόνο, μπροστά στη στήλη που κάθε φορά στολίζουν με ταινίες και αγγεία, πτηνά και μικρά ζώα (ήδη με νόμο του Σόλωνα έχει απαγορευτεί η θυσία ταύρων) καίγονται σε ειδικούς χώρους, ρηχούς λάκκους, ή -στα αρχαϊκά κυρίως χρόνια- σε αύλακες προσφορών μήκους 2-12 μ, κοντά στον τάφο (εικ. 13). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν για μας λόγω της καλής διατήρησης και των πληροφοριών που δίνουν για την αντίληψη του θανάτου και τις προτιμήσεις της εποχής - τα δώρα (κτερίσματα), που προορίζονται να εξασφαλίσουν στο νεκρό την θέση και την άνεση ή τη συντροφιά, που είχε στη ζωή, είτε πρόκειται για τα όπλα και τα χρυσά κοσμήματα του πλούσιου γεωμετρικού γαιοκτήμονα, είτε για τα μικρά εκείνα αντικείμενα της καθημερινότητας του ανώνυμου κλασσικού τάφου (κούκλες, καθρέφτες και πυξί-

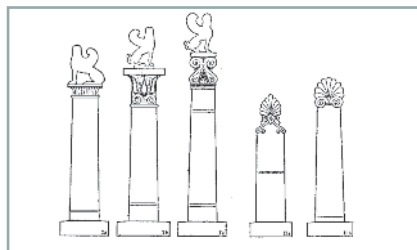
δες, μια στλεγγίδα) που διατηρούσαν στον πέρα κόσμο το άρωμα της επίγειας ζωής ενός νεκρού κοριτσιού, μιας γυναίκας, ενός νέου αθλητή.

Το σήμα του νεκρού. Την τελετουργία της μετάβασης του νεκρού στον άλλο κόσμο συμπληρώνει πάνω από τον τάφο, το σήμα ή το μνήμα (ανάμνηση) της παρουσίας του σ' αυτό τον κόσμο. Η αρχική μορφή του μνήματος είναι ένας σωρός χώματος με διάμετρο 4-6 μ, το πολύ 10 μ και ύψος 0,50-1 μ (μοναδική και νεότερη είναι η περίπτωση ενός τύμβου διαμέτρου 30μ διαμ. και ύψους 5 μ), που σκεπάζει τον τάφο, και έχει ως επίστεψη ένα αγγείο ή μια απλή στήλη. Οι τύμβοι πολλαπλασιάζονται και αυξάνουν σε μέγεθος τον 7ο αι. με αποκορύφωμα γύρω στο 600 π.Χ., ενώ παράλληλα κάνουν την εμφάνισή τους και οι ορθογώνιοι (με κεκλιμένα τοιχεία) σοβατισμένοι χωμάτινοι τύμβοι (διαστ. 2 x 3-4 μ), οι οποίοι τον 6ο αι. εξελίσσονται σε κτιστά πλίνθινα μνημεία (εικ. 14) διακοσμημένα με πήλινες πλάκες, συνήθως με παραστάσεις της πρόθεσης και της εκφοράς του νεκρού. Πάνω στο μνήμα είναι στημένο -όπως στα γεωμετρικά χρόνια - ένα αγγείο, ή κάθεται - ακοίμητος δαιμονικός φρουρός- ένα λιοντάρι ή μια σφίγγα. Είναι άγνωστη αντίθετα η ακριβής θέση - πάνω ή δίπλα στον τάφο - των περίφημων αρχαϊκών ταφικών αναγλύφων στηλών, τις οποίες (έως την σταδιακή από το 530 π.Χ. αντικατάσταση της από ένα ανθέμιο) επιστέφει η σφίγγα, (εικ. 15-16). Το ίδιο ισχύει και για τα συγχρόνα ταφικά αγάλματα των νεαρών αριστοκρατών κούρων (εικ. 17) (σπανιότερα κάποιες κόρη). Η βάση φέρει τώρα χαραγμένο το όνομα του νεκρού, όπως και - σημεία των καιρών- το όνομα του γλύπτη, καμιά φορά ένα επίγραμμα για τον πρώιμο χαμό του/της (εικ. 18), ή και ανάγλυφα με παραστάσεις από τη ζωή του (εικ. 19). Η λαμπρή αυτή επίδειξη πλούτου και περηφάνειας της αθηναϊκής αριστοκρατίας στο κεντρικό νεκροτα-

Συνέχεια στη σελ. 21

14. Ταφικό κτίσμα 7ου αι. κάτω από τύμβο. Κεραμεικός

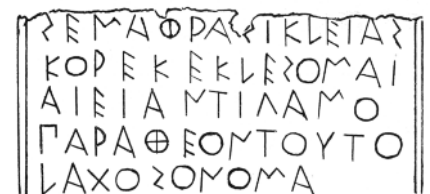
15. Η εξέλιξη της αρχαϊκής επιτύμβιας στήλης τον 6ο αι. (η αντικατάσταση της σφίγγας από το ανθέμιο χρονολογείται γύρω στα 530 π.Χ.)

16. Επιτύμβια στήλη. Νέα Υόρκη (γύρω στα 540 π.Χ.)

17. Ο κούρος της Αναβύσσου. Αθήνα (γύρω στο 530 π.Χ.)

18. Το επίγραμμα από τη βάση του επιτυμβίου αγάλματος της Φρασίκλειας: "Αυτό είναι το σήμα της Φρασίκλειας θα ονομάζομαι για πάντα κόρη, γιατί αντί για το γάμο αυτό το όνομα μου δόθηκε από τους θεούς" (πικρό παιχνίδι με το όνομα της Περσεφόνης). Αθήνα. (γύρω στο 540 π.Χ.)

19. Βάση επιτυμβίου αγάλματος με αθλητικές παραστάσεις. Από τον Κεραμεικό. Αθήνα (γύρω στο 510 π.Χ.)

Αλέξανδρος Μελετόπουλος

Ο Αλέξανδρος Νικ. Μελετόπουλος, αν επρόκειτο να χαρακτηριστεί μονολεκτικώς, η αρμόζουσα λέξη θα ήταν Ευπατρίδης.

Όχι μόνο λόγω καταγωγής αλλά και λόγω βαθιάς παιδείας, ευρύτερων ενδιαφερόντων, γενικότερης προσφοράς και κοινωνικών του υπηρεσιών, άμεσα αποσπούσε την γενική αναγνώριση και τον σεβασμό που εκπέμπει και επιβάλλει ο καλλιεργημένος άνθρωπος.

Είχε την αγαθή τύχη να μπορεί να βασίζεται στην οικογενειακή περιουσία για να εκπληρώσει τα πιο τολμηρά του όνειρα και για να ικανοποιήσει την μέχρι πάθους αγάπη του για τα κατάλοιπα του κλασσικού Ελληνικού κόσμου.

Μιαν αγάπη που ξεκίνησε με την εφηβεία όταν στα δεκαεπτά του χρόνια στον κήπο τους, στον Καραβά, βρέθηκαν αρχαίοι τάφοι με πολύτιμα κτερίσματα, χρυσό στέφανο και νομίσματα που κέντρισαν το ενδιαφέρον του και τον οδήγησαν σε σημαντικές ανασκαφές και αποτέλεσαν το έναυσμα δημιουργίας σπουδαίας αρχαιολογικής συλλογής, που κατέληξε στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιώς.

Ήταν γιος του εκ των πρώτων οικιστών του Πειραιά, μεγαλοκτηματία Νικολάου Μελετόπουλου που διετέλεσε Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου και διεκρίθη στην κοινωνική και οικονομική ζωή της πόλεως.

Στα ίχνη του πατέρα του ο Αλέξανδρος Μελετόπουλος εξελέγη δημοτικός σύμβουλος από το 1883 μέχρι το 1914 βοήθησε δε στα καθήκοντα τους τον Δήμαρχο Θεόδωρο Ρετσίνα και Δημοσθένη Ομηρίδη Σκυλίτην.

Ο Αλέξανδρος Μελετόπουλος, ως γόνος διακεκριμένης οικογένειας, κατά την

Του **Μιχάλη Βλάχου**
Δικηγόρου ε.τ.

παράδοση της εποχής, εισήχθη στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, την οποίαν, όμως εγκατάλειψε στο τέταρτο έτος σπουδών για να μεταβή στο Παρίσι να αφιερωθή στις αρχαιολογικές σπουδές.

Επιστρέφοντας στην Ελλάδα συνέχισε της αρχαιολογικές του έρευνες με πλήθος ευρημάτων αρχαίων αντικειμένων και επιγραφών στις οποίες ειδικεύθηκε.

Καταστάλαγμα της ενασχόλησης του με την επιγραφική υπήρξε η δημοσίευση της επιγραφής της Σκευοθήκης του Φίλωνος με την οποίαν και άλλοτε έχομε ασχοληθεί.

Υπήρξε μια υποδειγματική δημοσίευση, η οποία κάλυψε πλήρως τις φιλολογικές και αρχαιολογικές πλευρές της επιγραφής διαφώτισε την ναυτική ιστορία και τα τεχνικά έργα των Αθηναϊκών Ναυστάθμων ενώ δεν παρέλειψε και τους βασικούς νομικούς χαρακτηρισμούς που προκύπτουν από το περιεχόμενο της.

"Περιλαμβάνει εν εκτάσει τας συγγραφάς, τουτέστιν, το συμβόλαιο της κατασκευής της σκευοθήκης του Αττικού Ναυστάθμου" κατά την διατύπωση του.

Η μεγάλη σημασία της επιγραφής της Σκευοθήκης του Φίλωνος από απόψεως ιστορικής αρχαιολογικής και φιλολογικής απορρόφησε τόσο το ενδιαφέρον των μελετητών ώστε η νομική της έρευνα να φαντάζει στα μάτια μας σαν δευτερεύουσα προσπάθεια.

Για εκείνον όμως που θέλει να μελετήσει το θεσμό της μισθώσεως έργου κατά το Αττικό Δίκαιο του Δ' π.Χ. αιώ-
νος, είναι προφανές ότι η επιγραφή αυτή αποτελεί ένα μεγάλης σπουδαιότητας νομικό έγγραφο που συμβάλλει στην έρευνα της μισθώσεως, διαφωτίζει επί μέρους ζητήματα και προκαλεί ερεθίσματα για περαιτέρω αναζητήσεις.

Περί της συμβάσεως μισθώσεως κατά το αρχαίον Ελ-

ληνικό δίκαιον το υλικό είναι σχετικώς πλούσιο. Τούτο είναι φυσικόν σε λαό εμπορικό όπως ο ελληνικός, ιδιαιτέρως δε στην πρωτοστατούσα και οικονομικώς και εμπορικώς κατά την κλασσική εποχή Αθηναϊκή Πολιτεία.

Στο Αττικό Δίκαιο κατά το δεύτερο ήμισυ του Δ' π.Χ., αιώνας η μίσθωση ως νομικός θεσμός έχει πλήρως διαμορφωθεί και υπό τις τρεις κύριες μορφές της δηλ. ως μίσθωση πράγματος, μίσθωση εργασίας και ως μίσθωση έργου.

Τούτο προκύπτει από την μελέτη επιγραφικών και άλλων μνημείων που μας παρέχουν πλήθος πληροφοριών και στοιχείων τα οποία οδηγούν στη θεωρητική διαμόρφωση της συμβάσεως μισθώσεως.

Είναι λοιπόν πρόπον να προσθέσουμε στην έρευνα δικαιοπρακτικών κειμένων και την επιγραφή της Σκευοθήκης του Φίλωνος αποπειρόμενοι μια νομική ερμηνεία εργολαβικού συμβολαίου και συγγραφής υποχρεώσεων που αφορά μίσθωσιν έργου. Η δημοσίευση αυτή (Αλ. Ν. Μελετοπούλου "Πειραιϊκές Αρχαιότητες. Ανέκδοτος επιγραφή. Η Σκευοθήκη του Φίλωνος" εν Αθήναις 1882.) από το 1882 απετέλεσε τη μοναδική περιγραφή της Σκευοθήκης, η οποία με την πληρότητα της εβοήθησε στην πλήρη και λεπτομερή αναπαράσταση του αρχαίου μνημείου του Πειραιώς (που ευρίσκεται στο Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος). Η ορθή δε αναπαράσταση επαληθεύτηκε με τον επί δημαρχίας Ανδρέα Ανδριανόπουλου, εντοπισμό του αρχαίου μνημείου στην οδό 2ας Μεραρχίας και την επακολουθήσασα τμηματική έστω ανασκαφή του, η βόρεια πλευρά της οποίας μας υποδέχεται στην είσοδο του Υποθηκοφυλακείου Πειραιώς.

Ένας άλλος κλάδος στον οποίο διεκρίθη ο Αλέξανδρος Μελετόπουλος υπήρξε η Νομισματική.

Κατήρτισε μίαν εξαιρετη συλλογή αρχαίων νομισμάτων, υποδειγματικό κατάλογο της οποίας εδημοσίευσε το 1884, συμβάλλοντας έτσι στην διάδοση της νομισματολογίας στην Ελλάδα.

Μια ευγενής τιμητική προσφορά υπήρξε η ενίσχυση και συμπαράστασή του στην ολοκλήρωση των εν Ευρώπη σπουδών του Ιωάννη Σβορώνου, του μετέπειτα κορυφαίου νομισματολόγου και καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών.

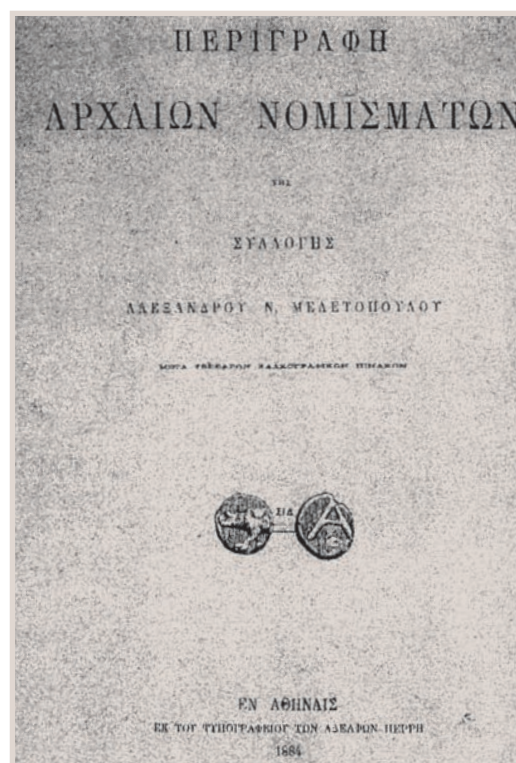
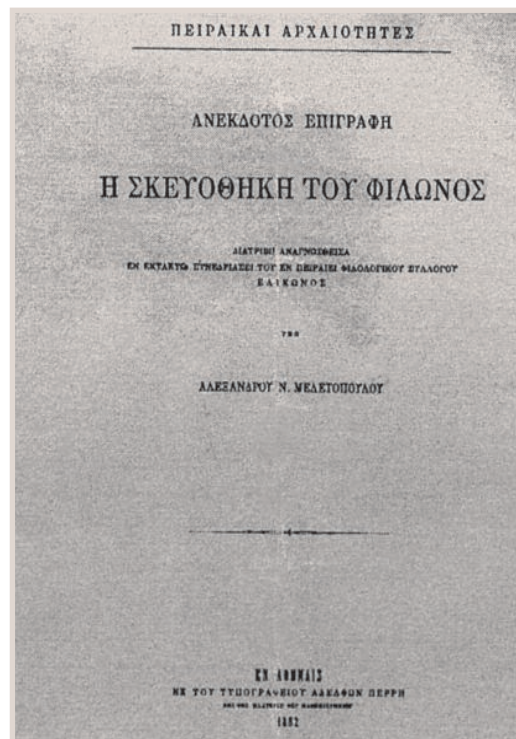
Επίσης ο Αλ. Μελετόπουλος υπήρξε ο πρώτος έφορος του Μουσείου της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελλάδος (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο Αθηνών).

Ανακεφαλαιώνοντας βλέπουμε ότι από τη γέννησή του την 26 Σεπτεμβρίου 1855 μέχρι το τέλος του 1927 διήνυσε μια ζωή γεμάτη δημιουργία και προσφορά.

Διενήργησε ανασκαφές στα οικογενειακά κτήματα και ερευνήσε διάφορα αντικείμενα και επιγραφές.

Μεγάλος Συλλέκτης κατήρτισε αρχαιολογική συλλογή που κατέληξε στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιώς.

Επίσης κατήρτισε εξαιρετη νομισματική συλλογή. Τέλος έκανε πολλές δημοσιεύσεις και κορυφαίες του δύο: για την επιγραφή της Σκευοθήκης του Φίλωνος, και για την σπουδαία Νομισματική Συλλογή του.

Μουσειακή Αποθήκη στο Μακρύγialo

Το διαχρονικό αίτημα όχι μόνο των επιστημόνων αλλά και της τοπικής κοινωνίας για μία μουσειακή έκθεση και έναν αξιοπρεπή εργαστηριακό χώρο οδεύει προς την υλοποίησή του ύστερα από την ένταξη του έργου στο ΕΣΠΑ, τον περασμένο Ιανουάριο. Η κατασκευή της "Επισκέψιμης Μουσειακής Αποθήκης Μακρυγιάλου" μπαίνει πλέον στην τελική ευθεία, καθώς δημοσιεύτηκε η προκήρυξη του ανοικτού διαγωνισμού για την ανάθεση του έργου που έχει προϋπολογισμό 3.465.000 Ευρώ. Ο εργολάβος αναμένεται να εγκατασταθεί τον ερχόμενο Ιανουάριο.

"Ουσιαστικά θα πρόκειται για έναν χώρο όπου ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει την πορεία του ευρήματος από την ανασκαφή μέχρι και την έκθεση", επισημαίνει ο κ. Κωνσταντίνος Ντούλας, αρχαιολόγος της ΚΖ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. "Στο ισόγειο θα βρίσκεται ο εργαστηριακός και αποθηκευτικός χώρος και στον όροφο η επισκέψιμη έκθεση χωρίς εισιτήριο για το κοινό", προσθέτει, σημειώνοντας ότι πρόκειται για ένα έργο το οποίο θα τονώσει την τοπική κοινωνία όχι μόνο σε τουριστικό-οικονομικό επίπεδο αλλά και σε πολιτιστικό σε σχέση με το Δίον και τη Βεργίνα. "Θα συνενωθούν ευρήματα που είναι αποσπασμένα τώρα σε τρία σημεία, στις αποθήκες μας εδώ, στο μουσείο Θεσσαλονίκης και στις αποθήκες του μουσείου του Δίου.

Ανασκαφές στην αρχαία Ολυμπία

Στην Αρχαία Ολυμπία ξεκινούν ανασκαφές, με τη συνεργασία του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου, για την αποκάλυψη του συνόλου των κτηρίων του αρχαίου Γυμνασίου που θα οδηγήσει και στην ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων και μουσείων. "Αναμένουμε να βρούμε αγάλματα, σπαράγματα και βάσεις αγαλμάτων" είπε ο κ. Τζαβάρας, ο οποίος έκανε

περιοδεία στην περιοχή, ανακινώντας την άμεση μάλιστα έναρξη των εργασιών. Έκανε λόγο για μια προσπάθεια εφάμιλλη των πρώτων ανασκαφών στα μέσα και τέλη του 1800. "Θα έχουμε έτσι τη δυνατότητα να ενοποιήσουμε τους αρχαιολογικούς χώρους με τα μουσεία, που αποτελούν μια αδιάσπαστη ενότητα" είπε ο κ. Τζαβάρας. Για το σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στο Υπουργείο Πολιτισμού με τη συμμετοχή του Υπουργού, του δημάρχου Αρχαίας Ολυμπίας και υπηρεσιακών παραγόντων

ώστε να διευθετηθούν όλα τα ζητήματα που αφορούν στη διασφάλιση της ανεμπόδιστης πρόσβασης των κατοίκων στις ιδιοκτησίες τους και πάνω από το σκάμμα που θα δημιουργηθεί, αλλά και για να μη διαταραχθεί η λειτουργία στην τοπική κοινωνία και στη λειτουργία των μουσείων.

Αρχαιολογικό πάρκο στον Ορχομενό

Στη φάση της υλοποίησης μπαίνει το «Αρχαιολογικό Πάρκο Ορχομενού» το οποίο θα αποτυπώνει όλη την ιστορία του Ορχομενού, μιας πόλης με εξέχουσα σημασία στην αρχαιότητα,

με βάση αρχιτεκτονική μελέτη που έγινε για λογαριασμό του "Διαζώματος". Μεταξύ των παρεμβάσεων, προτείνεται η διαμόρφωση διαδρομών υποδοχής των επισκεπτών, η δημιουργία ενός άτυπου χώρου στάθμευσης μόνο για ΙΧ στα ανατολικά της Εκκλησίας, η πεζοδρόμηση της οδού Μινύου στην περιοχή που τέμνει τον αρχαιολογικό χώρο και η κατασκευή ενός μικρού κτηρίου για τη στέγαση εκδοτηρίου, WC, αναψυκτηρίου και βοηθητικών χώρων.

Όσον αφορά την Εκκλησία της Σκριπούς, που χτίστηκε το 874 μ.Χ. και αποτελεί τον πιο σημαντικό ναό του τύπου "σταυροειδής μεταβατικός" στην Ελλάδα, θα γίνουν ήπιες επεμβάσεις στον προαύλιο χώρο της: πλακόστρωση, δημιουργία νέας κλίσης και απομάκρυνση γερασμένων δέντρων και φύτευση νέων, ώστε να αναδεικνύεται καλύτερα ο ναός. Η στερέωση του μνημείου έχει ήδη πραγματοποιηθεί με κονδύλια από το Γ. ΚΠΣ.

Τέλος, ως προς το μυκηναϊκό κτήριο που έχει εντοπιστεί δίπλα στην Εκκλησία -επίσης ένα σημαντικό κομμάτι της ιστορίας της πόλης- τα μέλη του Συμβουλίου γνωμοδότησαν, κατά πλειοψηφία, να καταχωθεί προσωρινά και να επισημανθεί η θέση του με πινακίδα.

Για την αποκατάσταση του Αρχαίου Θεάτρου (κατασκευή του 4ου αι. π.Χ.), το "Διάζωμα" έχει ήδη αναθέσει την εκπόνηση μελέτης, έργο που θα πραγματοποιηθεί μετά την ανασκαφική έρευνα και αποτύπωση του μνημείου. Στο Αρχαιολογικό πάρκο εντάσσεται και ο Θολωτός Τάφος του Μινύου, που κατασκευάστηκε τον 13ο αι. π.Χ., καθώς και κατάλοιπα ναϊκών κατασκευών, που αποδίδονται στη λατρεία του Διονύσου και του Ασκληπιού και του τμήματος της οχύρωσης της πόλης του 4ου αι. π.Χ.

Ταξίδι στο βυθό των Αντικυθήρων

Το ναυάγιο των Αντικυθήρων, που βρίσκεται σε βάθος 60 μέτρων, είναι το πρώτο που ερευνήθηκε από αρχαιολόγους και έκρυβε το μεγαλύτερο σύνολο αρχαίων θησαυρών που είχα βρεθεί ποτέ.

Ωστόσο η επιχείρηση διάσωσης -που πραγματοποιήθηκε κάτω από δύσκολες συνθήκες και με ανεπαρκή εξοπλισμό- δεν ολοκληρώθηκε ποτέ. Έτσι, αυτό το μήνα, εφοδιασμένοι με την πιο σύγχρονη τεχνολογία κατάδυσης, οι επιστήμονες επιστρέφουν στη θέση.

Μεταξύ 1900 και 1901, οι σφουγγαράδες ανέσυραν μια σειρά από συγκλονιστικές αρχαιότητες, μεταξύ των οποίων όπλα, κοσμήματα, έπιπλα και κάποια εξαιρετικά αγάλματα. Το πιο διάσημο εύρημά τους όμως ήταν ένα στραπατσαρισμένο άμορφο σώμα, που επί μήνες είχε ξεχαστεί στην αυλή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου της Αθήνας, μέχρι που έσπασε και άνοιξε για να αποκαλύψει ένα σύνολο από γρανάζια, κατράνι

και επιγραφές. Όταν εγκατέλειψαν το εγχείρημά τους, δύο από αυτούς ήταν παράλυτοι από τη νόσο των δυτών και ένας ήταν νεκρός. Άφησαν πίσω τους ιστορίες εγκαταλειμμένων θησαυρών, μεταξύ των οποίων εκείνη για μεγάλων διαστάσεων μαρμάρινα αγάλματα που κύλιαν στις απότομες υποθαλάσσιες πλαγιές και έφταναν σε σημεία απρόσιτα.

Ένα από τα μεγαλύτερα μυστήρια όμως γύρω από τον Μηχανισμό των Αντικυθήρων κρύβεται στο ναυάγιο όπου βρέθηκε. Τι άλλο υπάρχει θαμμένο εκεί κάτω;

Ο ερευνητής των βυθών Ζακ Κουστώ αφιέρωσε μερικές ημέρες στο σημείο του ναυαγίου το 1978 και ανέσυρε μερικά πολύτιμα, μικρότερα αντικείμενα, Έκτοτε κανένας δεν επέστρεψε στο ναυάγιο των Αντικυθήρων. Τώρα, ύστερα από χρόνια διαπραγματεύσεων με τις ελληνικές αρχές, ο Brendan Foley, αρχαιολόγος εναλίων ερευνών από το Ωκεανογραφικό Ινστιτούτο Woods Hole στη Μασαχουσέτη πήρε επιτέλους την άδεια για υποβρύχιες έρευνες στα Αντικύθηρα. Ο Foley συνεργάζεται με Έλληνες αρχαιολόγους, μεταξύ των οποίων ο Θεοτόκης Θεοδούλου της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων.

Τα αντικείμενα που αναμένεται να βρεθούν θα παρέχουν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την προέλευση ή τον ιδιοκτήτη του πλοίου. Επίσης, δεν έχουν βρεθεί ακόμη όλα τα τμήματα του Μηχανισμού των Αντικυθήρων. Πρόκειται απλά για μια εικασία, αλλά ίσως τα κομμάτια που λείπουν να βρισκονται όντως ακόμη στο βυθό.

Ωστόσο, αυτό δεν αποτελεί το μεγαλύτερο επιστημονικό θέλητρο για τον Foley. Η ομάδα του θα καταδυθεί επίσης σε όλη την περίμετρο του νησιού, καλύπτοντας περίπου 17 ναυτικά μίλια, και χρησιμοποιώντας προωστικές τύπου Τζέιμς Μποντ για να κινείται πιο γρήγορα. Ο Foley ελπίζει ότι οι έρευνες αυτές θα αποκαλύψουν μια ολόκληρη ομάδα άγνωστων μέχρι τώρα ναυαγίων.

Νέες διεπιστημονικές έρευνες ξεκινούν στην αρχαία Τροία

Μια ομάδα αρχαιολόγων και επιστημόνων, από το Πανεπιστήμιο του Ουισκόνσιν - Μάινσον, διαφόρων ειδικοτήτων (ιδίως από το πεδίο της βιολογίας και βιοτεχνολογίας) θα εξετάσει και πάλι τα ερείπια της αρχαίας Τροίας, στις αρχές του 2013, ελπίζοντας να φέρει στο φως νέα στοιχεία. "Η Τροία είναι ένας θεμέλιος λίθος του δυτικού πολιτισμού.

Μολονότι η τοποθεσία έχει ανασκαφεί στο παρελθόν, υπάρχουν ακόμα πολλά για να αποκαλυφθούν. Το σχέδιο είναι να επεκταθούν σε ανεξερεύνητες περιοχές του χώρου και αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες, να εξαγάγουν ακόμα περισσότερες πληροφορίες για τους ανθρώπους που ζούσαν εκεί πριν από χιλιάδες χρόνια. Φιλοδοξία των αρχαιολόγων και των επιστημόνων είναι να κάνουν τις πιο εκτεταμένες ανασκαφές και τις πιο εξονυχιστικές αναλύσεις (με έμφαση στην ανάλυση βιολογικού υλικού) που έχουν γίνει μέχρι σήμερα στην περιοχή, η οποία έχει γίνει παγκοσμίως διάσημη από την Ιλιάδα του Ομήρου, αποτελώντας έκτοτε διαχρονική και ανεξάντλητη πηγή έμπνευσης.

Παρόλο που εδώ και σχεδόν 140 χρόνια έχουν γίνει αλλεπάλληλες ανασκαφές - με πρώτη εκείνη του Ερρίκου Σλήμαν - στην Τροία (με ένα μεγάλο κενό μεταξύ 1938-1988), εκτιμάται ότι έως σήμερα έχει εξερευνηθεί επιστημονικά λιγότερο από το ένα πέμπτο της αρχαιολογικής τοποθεσίας. Μεταξύ άλλων, δεν έχει ακόμα ανακαλυφθεί το βασιλικό νεκροταφείο της αρχαίας Τροίας.

Ολοκλήρωση της έρευνας στην Αγορά της αρχαίας Πάφου

Η έρευνα έγινε από το Τμήμα Κλασικής Αρχαιολογίας του Ινστιτούτου Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Jagiellonian Κρακοβίας, Πολωνίας, στις Τομές Ι και ΙΙ που είχαν ανοιχθεί κατά την προηγούμενη ανασκαφική περίοδο στον κεντρικό τομέα της ρωμαϊκής αγοράς και στο κέντρο της ανατολικής στοάς. Η επέκταση της έρευνας σε ένα όρυγμα στον τομέα

α Ι απέδειξε, ότι στην πραγματικότητα επρόκειτο για φρέαρ, βάθους 4,50 μ., το οποίο περιελάμβανε κλειστό χρονολογικό στρώμα της πρώιμης Ρωμαϊκής περιόδου, πριν τα μέσα του 2ου αι. μ.Χ.

Η πρωιμότερη κατασκευή στο νότιο τμήμα της Τομής ΙΙ είναι ένας πέτρινος αγωγός με κατεύθυνση Β-Ν, στον

οποίο τοποθετήθηκε πήλινος κυλινδρικός αγωγός. Ο αγωγός αυτός χρονολογείται πιθανόν κατά την Ελληνιστική περίοδο, αλλά καταστράφηκε αργότερα από την κατασκευή ενός μεγάλου τοίχου με κατεύθυνση Α-Δ. Κατά την ανασκαφική περίοδο του 2011 εντοπίστηκαν, και ερευνήθηκαν εν μέρει, πέντε δωμάτια και κατά τη φετινή περίοδο εντοπίστηκαν επιπλέον τρία δωμάτια.

Επίσης βρέθηκαν διάφορες κατηγορίες κεραμικής: πολυτελής κεραμική, χρηστική κεραμική, μαγειρικά σκεύη, εμπορικοί αμφορείς, αποθηκευτικά αγγεία, χρονολογούμενα από τους Ελληνιστικούς, τους πρώιμους Ρωμαϊκούς και τους Βυζαντινούς χρόνους. Από τα πλέον ενδιαφέροντα ευρήματα είναι ένα χρυσό ενώτιο ή περιάπτο διακοσμημένο με φύλλο κισσού, μια χάλκινη οινόχοη, μια αρύταινα με σιδηρά λαβή, χάλκινος δακτύλιος, αρκετά νομίσματα και άλλα αντικείμενα. Μεταξύ των ευρημάτων περιλαμβάνεται και ένα μολύβδινο ενεπίγραφο πλακίδιο στο οποίο αναφέρεται ο Σέλευκος, γιος του Αγορανόμου Βαθύλου.

Σημαντικά ευρήματα στην αρχαία ελληνική πόλη Τίειον στη Μαύρη Θάλασσα

Στις νότιες τουρκικές ακτές της Μαύρης Θάλασσας, ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα πρώτα αποτελέσματα των ανασκαφών στην αρχαία ελληνική αποικία Τίειον, η οποία βρίσκεται πριν από τη Σινώπη. Αποτελεί την πρώτη οργανωμένη ανασκαφή που διεξάγεται στην τουρκική ακτή από το 2007.

Μεταξύ άλλων βρέθηκε το λιμάνι της και το αρχαίο της θέατρο, που μαρτυρούν έντονη εμπορική και πολιτισμική δραστηριότητα. "Κατά τον 3ο αιώνα π.Χ., σύμφωνα με τον Στράβωνα, η πόλη Τίειον συμμετείχε στην ίδρυση της πόλης Άμαστρις, μίας εξίσου σημαντικής πόλης, προσφέροντας τον πληθυσμό της μαζί με άλλες τρεις πόλεις της περιοχής.

Σύμφωνα με τους ερευνητές του τουρκικού πανεπιστημίου, οι έρευνες στην αρχαία ελληνική αποικία θεωρούνται μοναδικές καθώς είναι η μόνη πόλη που έχει διασωθεί εξολοκλήρου και δεν έχει σκεπαστεί από νέες οικοδομικές δραστηριότητες. Ωστόσο, επισημάναν ότι οι ανασκαφές βρίσκονται σε κίνδυνο εξαιτίας κατασκευαστικών έργων στην περιοχή και προβλημάτων με εργολάβους.

Πλοίο 1900 ετών

Ελάχιστα πιο μέσα από την ακτογραμμή, στη Γαλλική πόλη Αντίπ, κατασκευάζεται ένα υπόγειο πάρκινγκ 600 θέσεων σε έκταση 5.000 τετραγωνικών μέτρων. Αλλά οι κατασκευαστές δεν είναι μόνοι. Από κοντά βρίσκονται και οι αρχαιολόγοι του Εθνικού Ινστιτούτου Προληπτικών Αρχαιολογικών Ερευνών, που εξετάζουν τα χώματα προτού οι μπουλντόζες σαρώσουν τα πάντα. Έπειτα από τρεις μήνες δουλειάς, η ομάδα των αρχαιολόγων ξέβασε ένα τεράστιο σύμπλεγμα από ξύλα που είχαν ποτιστεί στο νερό σαν να ήταν σφουγγάρι. Επρόκειτο για ένα ρωμαϊκό πλοίο του 2ου αι., ένα κόσμημα 1.900 ετών, το οποίο προστάτευε η άμμος. Διαφορετικά θα οδηγούνταν σε γρήγορη αποσύνθεση από τα παράσιτα.

Αυτό που έχει σωθεί είναι μία καρίνα και ένα κέλυφος μήκους πάνω από 14 μέτρα και πλάτους 7. Το ξύλο προέρχεται από κωνοφόρα δέντρα και βρίσκεται σε εξαιρετική κατάσταση. Το πλοίο είχε τετράγωνο πανί και επίπεδο δάπεδο, όπως το είδος εκείνο του πλοίου που ήταν διαδεδομένο στη Μεσόγειο της εποχής.

Το πλοίο μετέφερε τέσσερα με πέντε άτομα και μέχρι εκατό τόνους εμπορευμάτων, εκτιμούν οι ειδικοί. Σε τρία χρόνια, όταν η συντήρηση ολοκληρωθεί, θα εκτεθεί σε ένα παλιό ραδιομέγαρο, πάνω από την Αντίμπ. Το κόστος του εγχειρήματος θα ανέλθει σε 1,2 εκατ. ευρώ.

Μέτρα για την καθαριότητα και τις επιδημίες στον Πειραιά του 1930

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΡΑΣΟΝΙΚΟΛΑΚΗ

*Η καλή Δημόσια Υγεία στις πόλεις συμβαδίζει με το πόση σημασία δίνεται από τις τοπικές Αρχές στην καθαριότητα, κυρίως στα σημεία που η μόλυνση είναι δυνατόν να μεταδοθεί σε ζωντανούς οργανισμούς και να επιφέρει επιδημίες.
Μια σειρά ανυπαρξών Αστυνομικών Διατάξεων προσπαθεί να προλάβει τα χειρότερα στον Πειραιά καθορίζοντας συγχρόνως όδες τις δευτερεύουσες για την εύρυθμη λειτουργία των μέσων υγιεινής στα χρόνια γύρω από το 1930*

Ο Ι.Α.Δ. με αριθμό 71 της 11.11.1926 και 71α της 25.1.1927 μιλούν για την καθαριότητα των πεζοδρομίων από τους ιδιοκτήτες και τους ενοικιαστές οικιών και καταστημάτων. Δύο φορές το μήνα υποχρεούνται να ρίχνουν στα ρείθρα των πεζοδρομίων και στις αυλές τους "ποσότητά τινα γάλακτος ασβέστου".

Τα απορρίμματα διατηρούνται εντός των οικιών σε δοχεία και όταν περνάνε αδιάζονται στα "κάρα της καθαριότητας". Οι οδηγοί τους πρέπει να ειδοποιούν το πέρασμά τους "διά κωδώνων εις την κρούσιν των οποίων υποχρεούνται οι ανωτέρω να ρίπτωσιν απροφασίτως και αμέσως τας εντός των δοχείων ακαθαρσίας".

Φυσικά απαγορεύεται η απόρριψη οποιουδήποτε άχρηστου αντικειμένου στους δρόμους ή στις πλατείες αλλά και η "εκτέλεσις πάσης φυσικής ανάγκης" στους κήπους και στα οικόπεδα.

Την ημέρα δεν επιτρέπεται το τίνανγμα χαλίων από τα μπαλκόνια. Τα βρώμικα νερά δεν θα ρίχνονται στους δρόμους ή στα διπλανά ρυάκια παρά μόνο στους βόθρους των σπιτιών ή στους υπονόμους, "όπου υπάρχουν τοιούτοι".

Η κόπρος των ζώων μαζεύεται επίσης και πετιέται μακριά ενώ τα κάρα που μεταφέρουν ασβέστη, άμμο, χώμα, "ακαθαρσίας και τα παρόμοια" να φροντίζουν να μην πέφτει πάνω στο δρόμο μέρος του υλικού τους και να τους ρυπαίνουν.

"Πάντες οι ιδιοκτήται απεριφράκτων οικοπέδων εντός του σχεδίου πόλεως" οφείλουν να τα περιφράζουν με τοίχο ή ξηρότοιχο ή με σάνιδες που να μη μπορεί να περάσει κανείς μέ-

σα ή να ρίξει σκουπίδια (Υγειον. Διάταξη του 1928).

Το άρθρο 13 ορίζει τους τόπους απόρριψης των ακαθαρσιών του Πειραιά: είναι οι περιοχές Κοκκινόβραχος, η πίσω πλαγιά από τον Άγιο Γεώργιο στο Κερατσίνι, οι αγροί του Ζερβού, του Μπέρτου, του Γελακάτου, του Αναστασόπουλου, του Ράλλη, του Σκόντρα, του Μεζάρα και του Διοικητόπουλου.

Γενικά σκουπίδια μπορεί να πεταχτούν παντού στην εξοχή αλλά όχι κοντά σε εργοστάσια, αποθήκες πυρίτιδος και σε ακτίνα δύο χιλιομέτρων γύρω από τη Νέα Κοκκινιά (Νίκαια).

Ως τόπος εκκενώσεως των "εκ των βόθρων της πόλεως εξαγομένων ακαθαρσιών" τις νυχτερινές μόνο ώρες ορίζεται ο κατασκευασθείς από το Δήμο Πειραιά βόθρος χωρητικότητας 700 κυβικών μέτρων που συγκοινωνεί με τη θάλασσα, ο οποίος βρίσκεται στο Πέραμα, μετά το πέμπτο χιλιόμετρο και σε απόσταση 500 μέτρων από την οδό Περάματος. Ο εργολάβος που θα αναλάβει να αδειάσει κάποιο βόθρο οφείλει να ειδοποιήσει το οικείο Αστυ-

νομικό Τμήμα για να πάρει τη άδεια.

Οι ιδιοκτήτες των ζώων που έχουν ψοφήσει - και ο Δήμος για τα αδέσποτα - υποχρεούνται να τα θάβουν σε βαθείς λάκους "πλησίον της ακτής Περάματος και παρά τον ομώνυμον βόθρον". Τα ακατάλληλα τρόφιμα θα ρίχνονται σε "απομεμακρυσμένον και εντός της θαλάσσης μέρος". (Η αντίστοιχη Α.Δ. 24 της 12.8 1954, εγκρ. 12.4.1955, ορίζει τόπο απόρριψης σκουπιδιών, ακαθαρσιών, νεκρών ζώων και μπαζών "εντός του κρημνού της θέσεως ΣΧΙΣΤΟ" πλην των Δήμων Ν. Φαλήρου, Μοσχάτου και Ρέντη που θα ρίχνονται στη θέση ΜΠΡΑΧΑΜΙ).

Η Αστυνομική Διάταξις 46 της 7.9.1925 "Περί τάξεως εν τοις σφαγείσι και κρεοπωλείσι" μεριμνά πλήρως για την καλή υγεία των προς σφαγή ζώων, τον τρόπο της επιθεώρησής τους από τους αστυκτηνιάτρους, την καθαριότητα των χώρων, τις υποχρεώσεις των εκδορέων, των σφαγέων και των κρεοπωλών οι οποίοι "δέον να είναι εφοδιασμένοι δια πιστοποιητικού υγείας".

Ακόμα και τα παλιά, μεταχειρισμένα ρούχα προς χρήση των μασκαράδων θα έπρεπε να απολυμανθούν "υπό ανεγνωρισμένου απολυμαντηρίου" πριν ξαναφορεθούν.

Όσο αμελίκτα ήταν τα μέτρα για την πρόληψη και αποτροπή των κινδύνων από τα σκυλιά (φόβος για τη λύσσα), ποτέ δεν μπόρεσε να απαλλαγεί η πόλη από την παρουσία των αδέσποτων. Τα περιλαίμια, οι ταυτότητες, οι αλυσίδες, τα λουριά, τα φίμωτρα, ήταν υποχρεωτικά από το 1929. "Κύνες περιφερόμενοι άνευ περιλαιμίου και φιμώτρου θα περισυλλέγωνται και θα νατώνονται δια δηλητηρίου υπό της Αστυνομίας" ή άλλης εξουσιοδοτημένης υπηρεσίας.

Λόγω της κακής υγιεινής κατάστασης, ειδικά μετά τον ερχομό των προσφύγων, το Υπουργείο Υγείας ίδρυσε στα 1923 σε συνεννόηση με τον πειραικό ιατρικό κόσμο το "Υγειονομικόν Συμβούλιον Πειραιώς" το οποίο "επελήφθη αμέσως άμα τη συστάσει του, της μελέτης και καταπολεμήσεως των λοιμωδών νόσων". Διευθυντής της Υγειονομικής Υπηρεσίας Πειραιώς ήταν ο Χρήστος Βλαχάνης. Στο Υγειονομικό Συνεργείο φτιάχτηκε Μικροβιολογικό Εργαστήριο και στην είσοδο του λιμανιού Απολυμαντήριο με δαπάνες της Λιμενικής Επιτροπής. Σε έξαρση ήταν ο εξανθηματικός τύφος. Οι γιατροί παραπονιούνται ότι "μέγα μέρος των κατοίκων δεν δίδει την δέουσαν προσοχήν εις την στοιχειώδη σωματικήν αυτού

καθαριότητα", υπάρχουν δε πολλά άτομα που πιστεύουν ότι θα πάθαιναν αν λουζόντουσαν ενώ σε κάποιους η "φθείρα" θεωρείται "ως απαραίτητος σύντροφος"! Στα 1923 από τον τύφο είχαν προσβληθεί 1327 άτομα από τους πρόσφυγες και 891 από τους αστούς. Στα 1924 τα κρούσματα είχαν ελαχιστοποιηθεί. Οι ιδιοκτήτες ξενοδοχείων ύπνου διαμαρτύρονταν "ότι καταστρέφονται τα διάφορα είδη κλινοστρωμνής" με τις συνεχείς απολυμάνσεις τους..

Επειδή κάτοικοι δεν έκαναν δαμαλισμό και αναδαμαλισμό για να εξαληφθεί η "ευλογία", το Συμβούλιο τον κατέστησε υποχρεωτικό. Στα 1923 είχαν ασθενήσει 90 πρόσφυγες και 407 αστοί.

Τέλος ειδικά άρθρα, οκτώ συνολικά, προέβλεπαν από το 1925 μέτρα "κατά της πανώλους ή άλλης λοιμικής νόσου". Τα κρούσματα της "πανώλους" στα 1923 στον Πειραιά ήταν 3 επί προσφύγων και 28 επί αστών. Δεν υπήρχε στις υπηρεσίες του Δήμου κανένα σχέδιο των υπονόμων της πόλης, οπότε η Υπηρεσία αναγκάστηκε μόνη από διάφορες πληροφορίες "και δια της οξύτητος της σφρησέως της ν' αποκαλύπτει τους υπονόμους" για να εξολοθρέψει τους επικίνδυνους ποντικούς. Τα σκουπίδια πρέπει να μαζεύονται άμεσα, να μπου σκάρες στα στόμια των οχετών και να αποφραχθούν οι τρύπες στα οικόπεδα, στους δρόμους και στα δάπεδα των σπιτιών.

Η "οστρακιά" που εμφανίστηκε δεν ήταν "δεινής μορφής" και καταπολεμήθηκε γρήγορα. Ο τυφοειδής πυρετός, ο παράτυφος, η δυσεντερία αποσοβήθηκαν χάρις στον έγκαιρο έλεγχο του "ποσίμου ύδατος" και των αντιπυφικών εμβολίων. Μέριμνα υπήρξε επίσης στα οφθαλμικά και αφροδίσια νοσήματα.

Νερό πόσιμο προμηθεύονταν οι Πειραιώτες στα 1924 από τα φρέατα του Αγίου Ιωάννη Ρέντη, της Κοκκινιάς και της Αγίας Άννης. Νερό από τον Πόρο έριχναν σε δεξαμενές του Ξαβερίου και στην οδό Κάστορος (αυτή κρίθηκε ακατάλληλη για χρήση επειδή ήταν υπόγεια και σε θέση κακής εκλογής). Στα 1930 πέρνανε νερό και με "υδρίες ύδατος" (υδροφόρες) που έφεραν πράσινη ετικέτα γνησιότητας για το Ύδωρ Μενιδίου "η Ζωοδόχος Πηγή", κόκκινη για του Αμαρουσίου και κίτρινη για της Καισαριανής. Τις χρονιές εκείνες, 1926 - 1929 κατασκευάστηκε το φράγμα στο Μαραθώνα και εγκαταστάθηκε το δίκτυο διανομής για την υδροληψία της Αθήνας και του Πειραιά.

Το Φάληρο μπαίνει στη μηχανή του χρόνου

*Ταξίδι εκατό και βάδε χρόνια πίσω, στην εποχή των bains-mixtes.
Ενας αρχιτεκτονικός διαγωνισμός για τη δημιουργία νέου τοποσμήμου
στη θαλάσσια περιοχή μπροστά από το Κέντρο Ποδηλατισμού
Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος αναδύει από τον βυθό της συνδυαστικής μνήμης
τα στοιχεία εκείνα που συνδέουν την ιστορία του τοπίου με το παρόν*

Της Εφης Φαλίδας

Αναδημοσίευση από την εφημερίδα "Τα Νέα"
25 Οκτωβρίου 2012

Στις αρχές του περασμένου αιώνα η εικόνα του Φαλήρου ήταν διαφορετική από αυτό που ζουν σήμερα οι κάτοικοι της Αθήνας όταν κατεβαίνουν προς τη θάλασσα. Τότε η πόλη είχε σχέση με το θαλάσσιο μέτωπο χάρη στη ζωή που είχε η ακτή του φαληρικού όρμου. Πριν από τις επιχώσεις, στις αρχές του '70, τις υποδομές και τον αυτοκινητόδρομο που αφάνισε εξοχικές επαύλεις, παραλιακά κέντρα και τα επιβλητικά ξενοδοχεία που γνώρισαν δόξες και μεγαλεία με την περίφημη προβλήτα ανάμεσά τους.

Η ανάκτηση της σχέσης με τον τόπο και τη θάλασσα απασχόλησε από την αρχή τον ιταλό αρχιτέκτονα Ρέντσο Πιάνο, όταν ανέλαβε τη μελέτη για τον συνολικό σχεδιασμό της ανάπλασης του φαληρικού μετώπου που θα συνόδευε το έργο του στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. Η ανά-

πλαση αυτή αφορά την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, την ενίσχυση της θαλάσσιας σχέσης, την απόκτηση σύγχρονης ταυτότητας της Αθήνας. Και σήμερα έλληνες αρχιτέκτονες συνεργάζονται με τον Ρέντσο Πιάνο για να δώσουν με τις επιμέρους μελέτες τους σε αυτό το μεγάλο έργο τα στοιχεία μιας σύνθεσης που θα τονίζει τη δυναμική του φυσικού τοπίου.

Το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος χορηγεί τις μελέτες που απαιτούνται για την ανάπλαση του φαληρικού όρμου έπειτα από συμφωνία με το ελληνικό Δημόσιο. Το υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αθήαγής, το υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων καθώς και το υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού συμβάλλουν σε αυτό το σχέδιο για την ανάπλαση του φαληρικού μετώπου.

Σύμφωνα με το πλάνο του ιταλού αρχιτέκτονα, η λεωφόρος Ποσειδώνος μετατοπίζεται προς τη θάλασσα και καλύπτεται στο μεγαλύτερο μέρος της από το πάρκο. Οι δρόμοι εκτείνονται προς τη θάλασσα ως πεζόδρομοι και καταλήγουν σε προκυμαίες. Επίσης το Πάρκο του Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος περιλαμβάνει μία μεγάλης έκτασης προστατευμένη πισίνα με θαλασσινό νερό σε συνέχεια της θάλασσας, αξιοποιώντας με κάθε τρόπο

το υδάτινο στοιχείο για αθλητισμό και αναψυχή. Σε αυτό το σημείο προβλέπεται να γίνει η συνάντηση του Φαλήρου "τότε και τώρα".

Θερινό καταφύγιο. Το 1881 κατασκευάστηκε στον Όρμο του Φαλήρου η περίφημη εξέδρα. Ακολούθησαν οι καμπίνες των θαλάσσιων λουτρών, και έτσι δημιουργήθηκε το παραθαλάσσιο θερινό καταφύγιο των Αθηναίων. "Το Φάληρον, φιλομειδές και φαιδρόν", σύμφωνα με την περιγραφή του αστρονόμου-μετεωρολόγου Δημητρίου Αιγινίτη στο έργο του "Το κλίμα της Ελλάδος", ήταν το 1908 μία από τις ομορφότερες παραλίες της Μεσογείου. Ιδιαίτερα την καλοκαιρινή περίοδο, η ακτή γινόταν το "δροσερόν εντευκτήριον" της Αθήνας και του Πειραιά, ενώ ο όρμος του γέμιζε από πλοία που έρχονταν από όλη τη Μεσόγειο. Ενώ τον χειμώνα η θετική ακτή του Παλαιού Φαλήρου και οι ηλιοθιόστοι βράχοι προσήλκυαν μετά το μεσημέρι τους περιπατητές για να κάνουν τη βόλτα τους. Η "κοσμική ακτή" χαρακτηριζόταν από τις δύο εξέδρες που εισχωρούσαν σε αρκετό μήκος στη θάλασσα, το θερινό θέατρο Φαλήρου, που η σκηνή του στέγαζε ξένους θιάσους, δύο πολυτελή και μεγαλοπρεπή ξενοδοχεία, το Ακταίον και το Grand Hotel de Falere.

Το 1914 μεταφέρθηκε στο Παλαιό Φάληρο η πρώτη αεροπορική σχολή από την Ελευσίνα. Επίσης στο Φάληρο έγινε η πρώτη σχολή τεχνικών Αεροπορίας, ενώ το 1925 ιδρύθηκε το πρώτο Κρατικό Εργοστάσιο Αεροπλάνων (ΚΕΑ) από την αγγλική εταιρεία Μπλάνκμπερν. Στο φαληρικό δέλτα δημιουργήθηκε και ο πρώτος αερολιμένας για υδροπλάνο, εγκαινιάζοντας παράλληλα, την 1η Αυγούστου 1926, την πρώτη διεθνή αεροπορική γραμμή Μπρίντζι - Φάληρο - Κωνσταντινούπολη.

Τα υδροπλάνο

Στο φαληρικό δέλτα δημιουργήθηκε ο πρώτος αερολιμένας για υδροπλάνο, εγκαινιάζοντας την 1η Αυγούστου 1926 την πρώτη διεθνή αεροπορική γραμμή Μπρίντζι - Φάληρο - Κωνσταντινούπολη.

Εξέδρα για βόλτες, ψώνια και καφέ

Ο αρχιτεκτονικός διαγωνισμός έγινε με χορηγία του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος και η διεξαγωγή του από το υπουργείο Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης και αφορά τη δημιουργία μιας θαλάσσιας κατασκευής που θα λειτουργεί ως τοπίο για τον χώρο και την πόλη.

Το τοπίο αυτό θα βρίσκεται επί της εξέδρας - που αποτελεί συνέχεια προβλήτας - στην απόληξη του κεντρικού Αξονα Πολιτισμού που έχει σχεδιάσει ο ιταλός αρχιτέκτονας Ρέντσο Πιάνο για το Μητροπολιτικό Πάρκο στον όρμο του Φαλήρου.

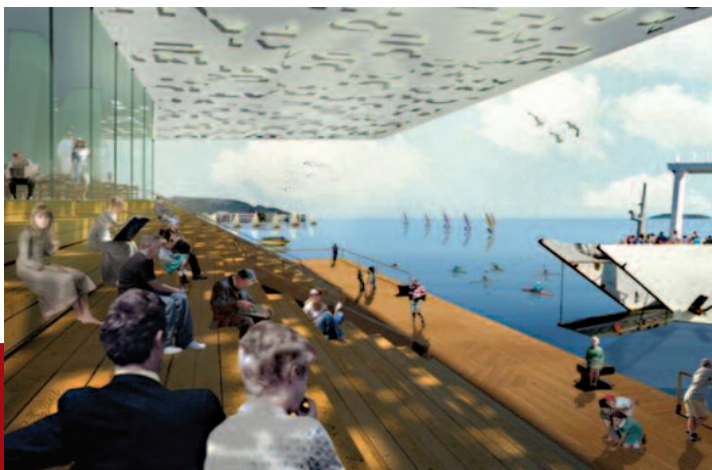
Ανάμεσα στις προϋποθέσεις της κατασκευής ήταν η παραπομπή σε στοιχείο συλλογικής μνήμης - από το παρελθόν του Φαλήρου ως θερέτρου της παλαιάς Αθήνας, ως τόπου με εξαιρετικό κλίμα για παραθερισμό, ως ιδανικού σημείου για τα bains mixtes. Δηλαδή, μια κατασκευή που να αναφέρεται στις προβλήτες που χαρακτήριζαν το ιστορικό θαλάσσιο μέτωπο της Αθήνας στις αρχές του 20ού αιώνα. Τότε που τα ξενοδοχεία Ακταίον και Grand Hotel de Falere έφερναν τον κόσμο προς τις χαρές της θάλασσας.

Επιστροφή σε αυτόν τον τρόπο ζωής επιδιώκουν με την πρότασή τους οι Point Supreme. Το αρχιτεκτονικό γραφείο των Κωνσταντίνου Πανταζή, Μαριάννας Ρέντζου και συνεργατών κέρδισε το πρώτο βραβείο στον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό του υπουργείου Περιβάλλοντος προσχεδίων για τη μελέτη τοποσίμου στον Φαληρικό όρμο.

Ο αρχιτέκτονας Κωνσταντίνος Πανταζής εξηγεί ότι η πρότασή τους αφορά μία πλατφόρμα σε δύο μέρη. Το πρώτο χαμηλό επίπεδο είναι ένας χώρος ανοικτός προς το κοινό όπου θα λειτουργούν καταστήματα. Το ανώτερο επίπεδο διαμορφώνεται σε καφέ-εστιατόριο με ελεύθερη περιμετρικά θέα.

Η πλατφόρμα θα καλύπτεται με ένα τετράγωνο στέγαστρο με πηγές φωτοβολταϊκής ενέργειας στην επιφάνειά του και οι διαστάσεις του 54X54 μ. θα εξασφαλίζουν όροσά στην κερκίδα. Τα δύο επίπεδα θα συνδεθούν με μία μεγάλη κερκίδα στη νότια πλευρά, επάνω στην οποία θα επεκτείνεται η δράση.

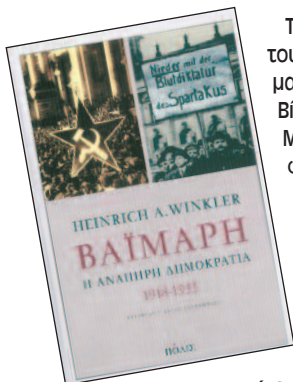
Είναι μια σύγχρονη και λειτουργική κατασκευή, επάνω στην οποία μεταφέρεται ένα σύνολο δραστηριοτήτων: από μουσικές εκδηλώσεις, βόλτα με γρήγορο φαγητό, μίνι παραστάσεις, καντίνες. Αλλά και πλατφόρμες σταθμών θαλάσσιων ταξί ή μίνι φεριμπόουτ, που θα μπορούσαν να εξυπηρετούν όσους θα ήθελαν να ανακαλύψουν την ακτογραμμή και τις παραλίες της Αττικής διά της θαλάσσιας διαδρομής

HEINRICH A. WINKLER ΒΑΪΜΑΡΗ Η ΑΝΑΠΗΡΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ 1918 - 1933

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΑΝΤΖΗ ΣΑΛΤΑΜΠΑΣΗ
Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ. Σελίδες 394

Το εν λόγω βιβλίο, αποτελεί μετάφραση του έβδομου κεφαλαίου του ευρύτερου σημαντικότερου έργου του Χάινριχ Άνγκουστ Βίνκλερ "Der lange Weg nach Westen" ("Ο Μακρύς δρόμος προς τη Δύση"), που κυκλοφόρησε σε 2 τόμους στο Μόναχο το 2000. Υπενθυμίζεται, ότι με την επωνυμία "Δημοκρατία της ΒΑΪΜΑΡΗΣ" γίνεται αναφορά στη γνωστή από την Γερμανική ιστορία περίοδο 1918 - 1933, δηλαδή από του τέλους του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι της ανόδου του Χίτλερ στην εξουσία, την 30η Ιανουαρίου 1933. Η

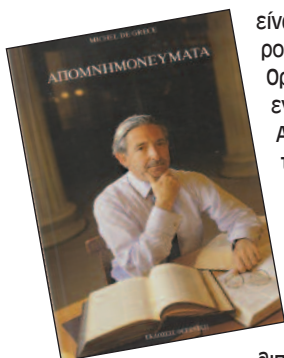
περίοδος αυτή συνιστά το σύντομο βίο του πρώτου δημοκρατικού πολιτεύματος της Γερμανίας.

Το βιβλίο, παρέχει λεπτομερή έκθεση των πολιτικών και δραματικών οικονομικών γεγονότων που επακολούθησαν της συνθηκολόγησης της Γερμανίας το 1918 και τα οποία αφού δεν αντιμετωπίστηκαν με ορθολογισμό και ρεαλισμό από τα υπάρχοντα κόμματα έτυχαν της κατάληπτης εκμετάλλευσης από μέρους του Εθνικό-σοσιαλιστικού Κόμματος, το οποίο μετά από λίγο εξασφάλισε την κυριαρχία του Χίτλερ επί της Γερμανίας και των Γερμανών. Το βιβλίο συμπληρώνεται από εκτενείς και λεπτομερές χρονολόγιο της αυτής περιόδου, που δίνει στον αναγνώστη τη δυνατότητα της ευχερέστερης παρακολούθησης των αφηγουμένων.

Τα αναφερόμενα ιστορικά γεγονότα, πέραν του ότι είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, προσφέρουν στον Έλληνα αναγνώστη τη δυνατότητα του προβληματισμού, μια και υπάρχει προφανής αναλογία επικινδυνότητας της ιστορικής εκείνης γερμανικής περιόδου και της σημερινής ελληνικής συγκυρίας.

MICHEL DE GRECE ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

Μετάφραση: Νάσος Κυριαζόπουλος
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΦΕΡΕΝΙΚΗ. Σελίδες 213

Ο Michel de GRECE (Μιχαήλ της ΕΛΛΑΔΟΣ), είναι το μοναχοπαίδι του πρίγκιπα Χριστόφορου της Ελλιάδος και της πριγκίπισσας της Ορθεάνης Φραγκίσκης. Από πατέρα, είναι εγγονός του Βασιλιά της Ελλιάδος Γεωργίου Α΄ και της ανιψιάς του τελευταίου Τσάρου της Ρωσίας Όλγας, ενώ θείοι του υπήρξαν ο Βασιλιάς της Ελλιάδος Κωνσταντίνος Α΄ και η σύζυγός του Σοφία της Ρωσίας, κόρη του αυτοκράτορα Φρειδερίκου Γ΄ και εξάδελφοί του οι Βασιλείς της Ελλιάδος Γεώργιος Β΄, Αλέξανδρος Α΄, Παύλος Α΄, ο δούκας της Εδιμβούργου Φίλιππος, σύζυγος της Βασιλίσσας του Ηνωμέ-

νου Βασιλείου Ελισάβετ και η Βασιλίς της Δανίας. Από την πλευρά της μητέρας του, είναι απόγονος του τελευταίου Βασιλιά της Γαλλίας Λουδοβίκου-Φιλίππου, εγγονός του Ιωάννη της Ορθεάνης και της Ισαβέλλας της Γαλλίας, δούκα και δούκισσας της Γκιζ και ανιψιός του κόμη των Παρισίων Ερρίκου, μοναδικού διαδόχου και μνηστήρα του

Γαλλικού θρόνου. Εξ άλλου, έχει δεσμούς αίματος με το Βασιλιά της Ισπανίας, καθώς η γιαγιά του είχε θεία τη Βασίλισσα της Ισπανίας Ισαβέλλα Β΄.

Είναι, λοιπόν, ο καταλληλότερος παρουσιαστής του κόσμου των γαθαζοαίματων, που τόσο λίγο γνωρίζουμε και που με συναρπαστική και πληθωρική αφήγηση μας παρουσιάζει μέσα από τις προσωπικές του αναμνήσεις, γεμάτη ζεστασιά, συγκίνηση και καλοπροαίρετο χιούμορ.

Μέσα από την πληθώρα των θαυμαστών εξομολογήσεων, ανακαλεί την Ιστορία, που οι παλαιότεροι ζήσαμε, και συνάμα αναφέρεται σε ανέκδοτα περιστατικά προσώπων που "έπαιξαν" σημαντικό ρόλο σ' αυτήν.

Ένα βιβλίο, που το χαρακτηρίζει το ρέον και κομψό ύφος, η γλαφυρότητα των αφηγουμένων, η λιτή περιγραφή. Ένα βιβλίο, που επειδή εμπεριέχει προσωπικές αναμνήσεις, προσφέρει σημαντικά στην ιστορική περίοδο που ανατρέπει.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΛΛΗΝΟΡΩΣΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ Παναγιώτης Ν.Στάμου Ο Αξιωματικός Λάμπρος Κατσώνης και ο Ρωσικός Στολίσκος στη Μεσόγειο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ. Σελίδες 592

Το πόνημα του κ. Στάμου, στηρίζεται στη διδακτορική διατριβή του συγγραφέα. Είναι μια εκτενής και εμπεριστατωμένη μελέτη για το δημονημένο ήρωα των Ορλωφικών και πρόδρομο της Ελληνικής Επανάστασης, Λάμπρο Κατσώνη. Ένα βιβλίο που χρονικά αναφέρεται στα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας και στους Ρωσο-Τουρκικούς πολέμους, της Μεγάλης Αικατερίνης.

Οι πληροφορίες προέρχονται από την επεξεργασία πηγών και αρχειακού υλικού των ελ-

ληνικών, βενετικών, γαλλικών, αυστριακών, ρωσικών, βρετανικών και οθωμανικών αρχείων, γεγονός που επιτρέπει τη διασταύρωση ιστορικών γεγονότων και κατ' επέκταση την επιβεβαίωση της γνησιότητας της αποκαλυπτικής προσωπικότητας και δράσης του Κατσώνη.

Μέσα από το μεγάλο πλούτο του υλικού αυτού αποδεικνύονται σαφώς και άνευ αμφιβολίας ότι: (α) ο Λάμπρος Κατσώνης ορθώς θεωρείται εκ των προδρόμων της Ελληνικής Επανάστασης, όπως ο Πρίγκης Βελέστινλης, ο Γέρο-Ανδρούτσος, πατέρας του Οδυσσέα και Κωνσταντίνος Κολλοκοτρώνης, πατέρας του Θεόδωρου, (β) η πολεμική του δράση δεν υπήρξε πειρατική επιδρομή - όπως οι Δυτικοί τη θεωρούσαν - αλλά πολεμική, βάσει διαταγών της ρωσικής στρατιωτικής ηγεσίας, (γ) όλα τα πολεμικά επεισόδια στα οποία πρωταγωνίστησε ήταν υπό τη σκέπη της Ρωσίας, αυτός όμως κατόρθωνε να εφαρμόζει τις διδόμενες διαταγές έτσι ώστε να προσπορίζουν πραγματικό όφελος στους Έλληνες, (δ) η Ρωσία, κάθε φορά που εξασφάλιζε τα διπλωματικά και εδαφικά κέρδη που προσδοκούσε, εγκατέλειπε τους Έλληνες που είχαν ελπίσει στη ξένη βοήθεια (ρωσική) για την απελευθέρωσή τους και για τη δημιουργία ελεύθερου Ελληνικού Κράτους. Το βιβλίο αυτό με την αρχειακή έρευνά του καταβάλλει προσπάθεια στο να προσφέρει γνώση και διάνοηση σε γεγονότα της προεπαναστατικής περιόδου και ταυτόχρονα να προάγει την εθνική αυτογνωσία.

Ο Αρχαίος άνθρωπος μπροστά στο θάνατο

Συνέχεια από τη σελ. 11

φείο του Κεραμεικού και στα κτήματά της στην Αττική χώρα, θα βρεί ένα απότομο τέλος συγχρόνως με τις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη). Ο τύπος του σήματος που θα επιβιώσει - και θα χαρακτηρίσει τον απόλυτα δημοκρατικό - και ισοπεδωτικό- 5ο αι. - είναι η λιτή ανθεμωτή στήλη με το όνομα του νεκρού (εικ. 20).

Η αναγέννηση, μετά από διακοπή πάνω από δύο γενεών, του αττικού ταφικού αναγλύφου (την εξέλιξη του ταφικού αναγλύφου στο ενδιαμέσο μπορούμε να παρακολουθήσουμε στις Κυκλάδες, τη Θεςσαλία και τη βόρεια Ελλάδα) συνδέεται με την παραγωγή των μεγάλων εργαστηρίων πλαστικής του Παρθενώνος και τις δραματικές αλλαγές που έφερε στην πόλη ο μεγάλος πόλεμος. Είναι τότε που ως έκφραση, και επίδειξη της δύναμης της νέας μεσαίας τάξης, για την οποία τον πυρήνα της πολιτείας δεν αποτελεί πλέον το γένος ή ο πολίτης αλλά ο οίκος (η οικογένεια), αναπτύσσεται ο γνωστός από τον Κεραμεικό και όλη την Αττική - τύπος του πειδισχημού ταφικού οικογενειακού περιβόλου με τη μνημειώδη παρόδια πρόσοψη, την οποία επιστέφουν πλαισιωμένες από μαρμάρινες ληκύνθους, η καθιερωμένη ανθεμωτή στήλη με τα ονό-

ματα των νεκρών και ένα ή περισσότερα ανάγλυφα με παραστάδες και αέτωμα (εικ. 21). Μέσα στο οικιακό αρχιτεκτονικό πλαίσιο τους, μας αντικρίζουν συγκινητικές οικογενειακές σκηνές, όπου με την ήρεμη στάση, μια απλή χειρονομία, ένα βλέμμα, διαδλώνεται η πίστη στην πέρα από το θάνατο συνοχή της οικογένειας αλλά και η ανησυχία για το μέλλον της (εικ. 22 - 23). Ωστόσο η πορεία απελευθέρωσης στον 4ο αι. του ατόμου και της στενής οικογένειας από την κοινότητα της πόλης και τις αξίες της, υπήρξε μοιραία και για την ταφική τέχνη. Τα μνημεία αυξάνουν επιδεικτικά σε μέγεθος και διακοσμητικό πλούτο, οι παραστάσεις των αναγλύφων σε προοπτικό και συγκινησιακό βάθος, έως ότου - μετά τα μέσα πια του αιώνα - αυτό το σήμα του νεκρού να πάρει τις διαστάσεις ηρώου και οι οικογενειακές σκηνές τη μορφή αγαλματικών συνταγμάτων, ενώ τα δαιμονικά όντα - σφίγγες και λέοντες - που κάποτε προστάτευαν το τάφο έχουν καταντήσει διακοσμητικά απλώς μοτίβα (εικ. 24). Μπροστά στην ατέλειωτη σειρά των γυμνών κιονίσκων με το όνομα του νεκρού, που μετά την απαγόρευση το 317 π.Χ. από το Δημήτριο Φαληρέα της ταφικής πολυτέλειας, αρχίζει να εξαπλώνεται στα αθηναϊκά νεκροταφεία (εικ. 25), δεν μπορούμε να ξεφύγουμε από το αίσθημα της απόλυτης απομόνωσης, που καταλαμβάνει το άτομο μετά τον ουσιαστικό θάνατο της πόλης και των θεών της.

22. Ταφικό ανάγλυφο της Κρησίφω και της Θεανούς. Αθήνα (γύρω στα 400 π.Χ.)

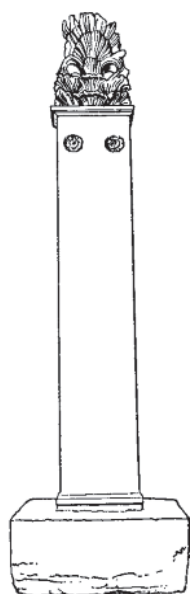
23. Ταφικό ανάγλυφο ενός νέου από τον Ιλίσσό. Αθήνα (340-330 π.Χ.)

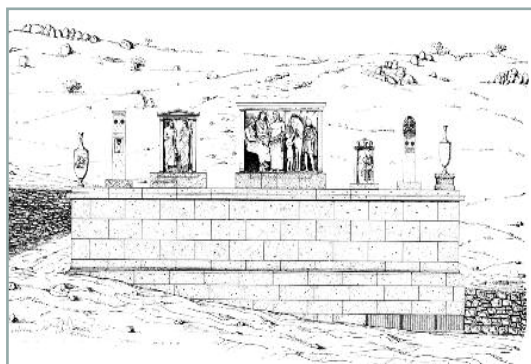
24. Το μνημείο της Καλλιθέας, Πειραιάς (330-320 π.Χ.)

25. Ελληνιστικοί και ρωμαϊκοί ταφικοί κιονίσκοι στον Κεραμεικό.

20. Ο τύπος της ανθεμωτής στήλης (4ος αι. π.Χ.)

21. Ταφικός περίβολος του Ραμνούντα (4ος αι. π.Χ.)

Το θάψιμο των νεωσοίκων της Μουνιχίας Πώς το Μικρολίμανο ξαναγίνεται ΤΟΥΡΚΟΛΙΜΑΝΟ

Την ώρα που γράφονται οι παραπάνω γραμμές ένα ανοσιούργημα έχει συντελεσθεί στον Πειραιά.

Όπως έγραψε η εφημερίς "ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ", με κοινή συμφωνία Υπουργείου Πολιτισμού, Κ.Α.Σ., Πολεοδομίας και λοιπών αρμοδίων επιτρέπεται επάνω στους Νεωσοίκους της Μουνιχίας να κτισθεί Ταβέρνα.

Ως γνωστόν Νεώσοικοι ήσαν κτίσματα προοριζόμενα να στεγάζουν και προστατεύουν τις ανελκυσμένες στην ξηρά τριήρεις των Αθηναίων.

Κτίσματα ιδιαιτέρως ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικώς και ιστορικώς, μνημεία της Αθηναϊκής Ηγεμονίας και της κατά θάλασσαν ισχύος της κατά τους χρόνους της ακμής τον 6°, 5° και 4° Αιώνα π.Χ.

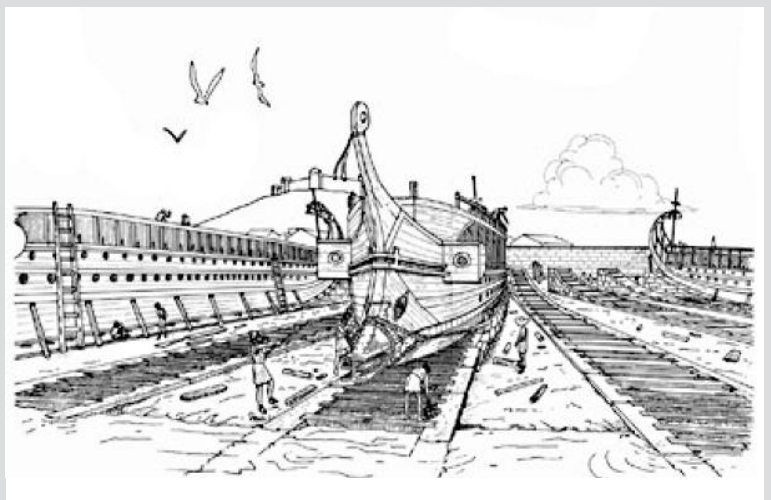
Στους τρεις Αθηναϊκούς ναύσταθμους Ζέας, Μουνιχίας και Κανθάρου υπήρχαν νεώσοικοι.

Από αυτούς μέχρι πριν λίγα χρόνια εσώζοντο μόνο στη Ζέα τα θεμέλια 2-3 νεωσοίκων στο υπόγειο πολυκατοικίας και δύο -τρεις σπόνδυλοι στο παρακείμενο πεζοδρόμιο.

Το 1997 σε οικόπεδο της παραλίας Μικρολίμανου ανεκαλύφθησαν άλλοι νεώσοικοι της Μουνιχίας.

Ανεσκάφησαν, ερευνήθηκαν και απεκάλυψαν τέσσερις ομοτελείς νεωσοίκους πολύ καλύτερας διατηρήσεως από της Ζέας, οι οποίοι μας δίνουν πληρέστερη εικόνα του κτίσματος.

Τίποτε άλλο δεν σώζεται στο Μικρολίμανο και όλοι περιμέναμε ότι μετά τον καθαρισμό τους θα εκαλύπτο-

Αναπαράσταση των μη στεγασμένων νεωλκείων.

ντο με ένα ελαφρό στέγα-
στρο κατά μίμψιν της αρχαί-
ας στέγης.

Αντ' αυτού απεφάσισαν το
κτίσιμο Ταβέρνας στο υπόγειο
της οποίας θα είναι τα αρχαία.

Έτσι κάτω από τας αναθυ-
μιάσεις του Ρητινίτου και των
διαφόρων εδεσμάτων θα κεί-
ται η μνήμη πλοίων ομοειδών
της Παράλου και της Σαλαμι-
νίας, πλοίων που ίσως έδρα-
σαν κατά των Περσών στην
Ναυμαχία της Σαλαμίνας.

Ήδη τα ερείπια έχουν καλυ-
φθεί με μαύρη μοκέτα εν εί-
δει σαβάνου και τσουβάλια
άμμου σωρεύονται πάνω
τους.

Η ονομασία Τουρκολίμανο
βρίσκει την εξήγηση της.

Στην εφημερίδα "ΕΣΤΙΑ" της 12-10-2012 ε-
δημοσιεύθη το κατωτέρω κείμενο που επι-
βεβαιώνει τη σημασία των αναφερομένων
νεοσοίκων:

Σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα σε Ζέα και Μικρολίμανο

Σημαντικά ευρήματα στα αρχαία λιμάνια
της Ζέας και της Μουνιχίας (σημερινό Μι-
κρολίμανο) έφερε στο φως έρευνα του Δα-
νέζικου Ινστιτούτου υπό την εποπτεία της Ε-
φορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων για τα έτη
2010 - 2012.

Ειδικότερα, στο αρχαίο λιμάνι της Μουνι-
χίας ανασκάφηκαν τα κατάλοιπα έξι νεώ-
σοικων που χρονολογούνται στα τέλη του
δου - αρχές του 5ου αιώνα π.Χ.. Οι νεώσοι-
κοι εκτείνονται σε απόσταση περίπου 35 μέ-
τρων από τη σημερινή ακτογραμμή και βρί-
σκονται σε βάθος μεγαλύτερο των 2 μέ-
τρων. Το πλάτος τους, που αγγίζει τα 6,2 μέ-
τρα, τα καθιστά μνημειώδη τόσο σε μέγε-

**Καταδυόμενοι αρχαιολόγοι ανασκάπτουν στη θεμελίωση των
μη στεγασμένων νεωλκείων (slipways).**

θος όσο και κατασκευαστικά. Ο πλευρικός
τοίχος αποκαλύφθηκε σε μήκος 10,3 μέ-
τρων και πλάτος 1,6 μέτρων. Οι κιονοστοιχί-
ες συνεχίζουν σε απόσταση 27,2 μέτρων
και η κάθε βάση κίονα έχει διαστάσεις 1,6 x
1,6 μέτρα.

Οι νεώσοικοι κατασκευάστηκαν κατά τα
πρώιμα χρόνια του δημοκρατικού πολιτεύ-
ματος της Αθήνας και παρουσιάζει ιδιαίτε-
ρο ενδιαφέρον η πιθανότητα, ορισμένες α-
πό τις τριήρεις που πήραν μέρος στη ναυ-
μαχία της Σαλαμίνας εναντίον των Περσών
το 480 π.Χ., καθώς και εκείνες που ανήκαν
στη Δηλιακή Συμμαχία, να στεγάζονταν σε
αυτούς τους νεώσοικους.

Στο αρχαίο λιμάνι της Ζέας ανασκάφηκαν
τα κατάλοιπα επτά μη στεγασμένων νεωλ-
κείων (slipways), πλάτους περίπου 8 μέτρων
έκαστο. Αποτελούσαν κατά πάσα πιθανότη-
τα χώρους για την αποθήκευση μεγαλυτέ-
ρων πολεμικών πλοίων (πεντήρεις). Αυτά τα
επιβλητικά πολεμικά πλοία, τα οποία υπολο-
γίζεται πως είχαν μήκος περίπου 45 μέτρων
και πλήρωμα 377 ανδρών, εισήχθησαν στο
Αθηναϊκό ναυτικό περίπου στα 320 π.Χ, στην
αυγή της χρυσής εποχής του.

Εν τέλει...

Τέλη του 2015 θα είναι έτοιμο το Κέντρο Πολιτισμού "Σταύρος Νιάρχος"

Εν τέλει... στο τέλος του 2015 το Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα "Σταύρος Νιάρχος" (ΚΠΙΣΝ) στο φαληρικό Δέλτα θα είναι ετοιμοπαράδοτο στο ελληνικό δημόσιο. Μέχρι στιγμής στο χώρο έχουν πραγματοποιηθεί χωματουργικές εργασίες και αρχαιολογικές έ-

ρευνες, με τη συνεργασία της ΚΣΤ Εφορείας Αρχαιοτήτων και του Υπουργείου Πολιτισμού.

Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα, σε 12 μήνες αναμένεται η θεμελίωση και κατασκευή του λόφου, σε 22 μήνες το σύνολο του φέροντος οργανισμού του κτηριακού συγκροτήματος και σε 28 μήνες η κατασκευή του φωτοβολταϊκού στεγάστρου. Το έργο, το οποίο θα περιλαμβάνει τις νέες υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος και της Εθνικής Λυρικής Σκηνής καθώς και ένα πάρκο 170 στρεμμάτων, αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί σε 38 μήνες, δηλαδή στο τέλος του 2015.

Με την ολοκλήρωσή του, το ΚΠΙΣΝ θα παραδοθεί ως δωρεά στο ελληνικό δημόσιο, το οποίο θα αναλάβει την αποκλειστική διαχείριση και λειτουργία του. Το ΚΠΙΣΝ αποτελεί τη μεγαλύτερη μεμονωμένη δωρεά του Ιδρύματος "Σταύρος Νιάρχος", το οποίο χρηματοδοτεί πλήρως τις μελέτες, την κατασκευή και τον εξοπλισμό του, με δωρεά ύψους 566 εκατ. ευρώ.

Σύμφωνα με μελέτη που εκπονήθηκε για λογαριασμό του Ιδρύματος, το έργο θα έχει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα οφέλη:

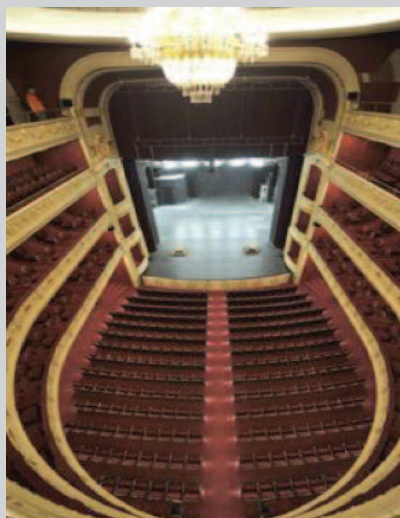
- Ετήσια απασχόληση 1.500- 2.400 ατόμων στην κατασκευή του ΚΠΙΣΝ
- 1.000.000.000 ευρώ βραχυπρόθεσμης και μεσοπρόθεσμης οικονομικής δραστηριότητας.
- 160.000.000 ευρώ αναμένεται να αποφέρει σε ετήσια βάση η λειτουργία του ΚΠΙΣΝ στην οικονομική δραστηριότητα της ευρύτερης περιοχής

- Η δημιουργία του Πάρκου θα διπλασιάσει τους χώρους πρασίνου στους γειτονικούς δήμους.

Με την έκταση των 760 στρεμμάτων του Φαληρικού Όρμου και την περιοχή των 245 στρεμμάτων του παλαιού Ιπποδρόμου (από τα οποία μόνο τα 32 καλύπτονται με δόμηση) προκύπτουν σχεδόν 1.000 στρέμματα πάρκου. Πρόκειται για την περιοχή, από το ΣΕΦ (Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας) στην εκβολή του Κηφισού μέχρι και το κτήριο του Tae Kwon Do.

Για το Δημοτικό Θέατρο

Εν τέλει... η αποκατάσταση του Δημοτικού Θεάτρου έχει ολοκληρωθεί εδώ και καιρό. Το αρχιτεκτονικό αυτό κόσμημα μπορεί και πρέπει να αποτελέσει ένα σημαντικό πόλο πολιτιστικής αναγέννησης και γενικότερης ανάπτυξη της πόλης. Το κτήριο του ιστορικού Δημοτικού Θεάτρου μπορεί να χαρίσει ξανά στον Πειραιά λίγη από την αίγλη του παρελθόντος. Το κόστος ανακαίνισης έφθασε περίπου στα 40 εκατ. ευρώ. Το ερώτημα είναι γιατί δεν ξεκινάει η λειτουργία του; Σύμφωνα με δηλώσεις του Δημάρ-

χου κ. Β. Μιχαολιάκου αυτό έχει σχέση με την εξασφάλιση της χρηματοδότησης του. Ο Δήμος δεν μπορεί να την εξασφαλίσει δεδομένου ότι το ετήσιο λειτουργικό κόστος ανέρχεται στο 1 εκατ. ευρώ. Τα νέα από ότι φαίνεται είναι καλά αφού ανακοινώθηκε από τον Υπουργό Πολιτισμού κ. Κωνσταντίνο Αρβανιτόπουλο η συμμετοχή του Υπουργείου κατά 500.000 Ευρώ το χρόνο. Μετά από αυτή την εξέλιξη υπάρχει αισιοδοξία στη Δημοτική Αρχή ότι το Δημοτικό Θέατρο θα εγκαινιαστεί το Δεκέμβριο.

Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο

Εν τέλει... τάξη στο χάος επιχειρεί να βάλει, ύστερα από χρόνια ανοργανωσιάς, το υ-

πουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού και να ανακαλύψει τι πραγματικά του ανήκει μέσω μιας καινοτόμου εφαρμογής, του Αρχαιολογικού Κτηματολογίου: Της πλήρους δηλαδή καταγραφής όλων των ακινήτων που έχουν αποκτηθεί από το υπουργείο κυρίως για αρ-

χαιολογικούς σκοπούς, και το οποίο θα είναι προσβάσιμο από τους πολίτες μέσω Διαδικτύου.

Απόδειξη του χάους που επικρατεί είναι πως στους καταλόγους της πρώην Κτηματικής Εταιρείας του Δημοσίου έχουν καταγραφεί μόλις 2.345 ακίνητα σε όλη τη χώρα διαχειριστικής αρμοδιότητας του υπουργείου, ενώ στο Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο έχουν εντοπιστεί 7.500 ακίνητα, τα οποία καλύπτουν περί τα 100.000 στρέμματα. Χωρίς μάλιστα να περιλαμβάνονται σ' αυτά τα παραχωρημένα από την πρώην ΚΕΔ ακίνητα - όπως φρούρια, αρχαιολογικοί χώροι κ.λπ. - που αναλογούν στο 15% της δημόσιας περιουσίας την οποία διαχειρίζεται το υπουργείο Οικονομικών.

Ανάπλαση παραλιακού μετώπου από το ΣΕΦ μέχρι το Σούνιο

Εν τέλει... το υπουργείο Ανάπτυξης προχωρά, μέσω του σχεδίου νόμου "διαμόρφωση φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος για τις στρατηγικές και ιδιωτικές επενδύσεις" στη σύσταση της εταιρείας Παράκτιο Μέτωπο Α.Ε. με στόχο την ευρύτερη αξιοποίηση του παραλιακού μετώπου.

Η εισήγηση που βρίσκεται στο τραπέζι του ΤΑΙΠΕΔ προβλέπει την υλοποίηση πολυώρου εστίασης και αναψυχής, που θα περιλαμβάνει την υλοποίηση εμπορικού πόλου στο ακίνητο πλησίον του ΣΕΦ.

Σκοπός της εταιρείας είναι η διαχείριση και η αξιοποίηση δημόσιων και ιδιωτικών εκτάσεων που βρίσκονται στην περιοχή μεταξύ του ΣΕΦ και του Σουνίου, οι οποίες θα παραχωρούνται στην εταιρεία με κοινές υπουργικές αποφάσεις ή θα μεταβιβάζονται σε αυτή (με αγοραπωλησία, δωρεά κ.τ.λ.). Έτσι, η έκταση πλησίον του φαληρικού γηπέδου, όπου σχεδιάζεται η δημιουργία εμπορικού πόλου, δεν αποκλείεται τελικά να παραχωρηθεί στην Παράκτιο Μέτωπο και όχι στο ΤΑΙΠΕΔ. Σχεδιάζεται επίσης, η δημιουργία ενός θεματικού πάρκου αναψυχής που θα εστιάζεται σε νεανικές ηλικιακές ομάδες, κάτω των 30 ετών. Σύμφωνα με τον υφυπουργό Ανάπτυξης Νότη Μπαρράκη αρχές του 2013 θα προκηρυχθεί ο διαγωνισμός για την κατάρτιση επιχειρησιακού σχεδίου για την αξιοποίηση του παραλιακού μετώπου.

